

Valorizacija turističkih atrakcija autonomne regije Madeira

Picer, Paolo

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:706169>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij

Paolo Picer

Valorizacija turističkih atrakcija autonomne regije Madeira

**Valorization of tourist attractions of the autonomous region of
Madeira**

Završni rad

Opatija 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u turizmu

Valorizacija turističkih atrakcija autonomne regije Madeira

**Valorization of tourist attractions of the autonomous region of
Madeira**

Završni rad

Kolegij:	Turistička geografija	Student:	Paolo Picer
Mentor:	dr. sc. Hrvoje Grofelnik, izv. prof.	Matični broj:	24793/19

Opatija, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Paolo Picer

(ime i prezime studenta)

Ps24793

(matični broj studenta)

Valorizacija turističkih atrakcija autonomne regije Madeira

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 10.09.2024.

Potpis studenta

Sadržaj

Uvod	1
1. Arhipelag Madeira	2
1.1. Povijest otočja	3
1.2. Prirodno-geografska obilježja otočja	6
1.2.1. Bioraznolikost Madeire	8
1.3. Društveno-geografska obilježja otočja	18
1.3.1. Gospodarstvo	18
1.3.2. Demografija	20
1.4. Prometna povezanost otočja	22
2. Turistička ponuda	24
2.1. Ponuda smještaja	24
2.2. Turistički sadržaji na moru	27
2.3. Turistički sadržaji u prirodi	30
2.4. Gastronomija	37
2.5. Kulturna baština	41
2.6. Društveni događaji	47
2.7. Briga o duhu i zdravlju	47
3. Održivi razvoj	48
Zaključak	51
Bibliografija	
Popis ilustracija	

Sažetak

Ovaj rad raspravlja o valorizaciji turističkih atrakcija u autonomnoj regiji Madeira, s fokusom na otok Porto Santo i samu Madeiru. U radu se obrađuje povijest, klima, demografija i ekonomija otočja te turistička ponuda otoka Madeire kao središta arhipelaga. Iako imaju suprotne klime, nude jedinstvene krajolike sa suhim, polusuhim i bujnim tropskim okruženjima. Također, rad naglašava važnost Laurisilva šume kao dom velikom broju endemskih biljnih i životnjskih vrsta. Istaknute su demografske karakteristike, ekonomske aktivnosti i naponi za održivi razvoj na otocima. Ekonomija Madeire uvelike se oslanja na turizam, podržana dobro razvijenom infrastrukturom. Otok također naglašava inicijative obnovljive energije za održivost. Otoci nude razne prirodne rezerve, uključujući Ponta de São Lourenço, otočje Desertas, Garajau, Sítio da Rocha do Navio te Selvagenski otoci, koji su smješteni južno od Madeire, ključni su za morsku bioraznolikost. Rad pruža detaljan pregled okolišnih, ekonomskih i kulturnih aspekata, ključnih za valorizaciju i prepoznatljivost arhipelaga Madeire na emitivnom tržištu, pokazujući bogatu baštinu i prirodnu ljepotu otoka.

Ključne riječi: Madeira, Porto Santo, turizam, flora i fauna

Summary

This paper discusses the valorization of tourist attractions in the autonomous region of Madeira, with a focus on the island of Porto Santo and Madeira itself. The paper deals with the history, climate, demography and economy of the archipelago, as well as the tourist offer of the island of Madeira as the center of the archipelago. Although they have contrasting climates, they offer unique landscapes with arid, semi-arid and lush tropical environments. The paper also highlights the importance of the Laurisilva forest as home to a large number of endemic plant and animal species. Demographic characteristics, economic activities and efforts for sustainable development of the island are highlighted. Madeira's economy relies heavily on tourism, supported by a well-developed infrastructure. The island also emphasizes renewable energy initiatives for sustainability. The islands offer different nature reserves, including Ponta de São Lourenço, Desertas Islands, Garajau, Sítio da Rocha do Navio and Selvagens Islands, located south of Madeira, which are crucial for marine biodiversity. The paper provides a detailed overview of the ecological, economic and cultural aspects essential for the valorization and recognition of the Madeira archipelago on the market abroad, showing the island's rich heritage and natural beauty.

Keywords: Madeira, Porto Santo, tourism, flora and fauna

Uvod

Ovaj završni rad istražuje temu valorizacije turističkih atrakcija u autonomnoj regiji Madeira, s posebnim naglaskom na otok Porto Santo i središnji otok Madeiru. Cilj istraživanja je dublje analizirati povijesne, geografske, ekonomske i društvene karakteristike ovog arhipelaga kako bi se bolje razumjela turistička ponuda i potencijali ovih destinacija. Kroz sustavnu analizu i interpretaciju dostupnih podataka, rad će pokušati pružiti cjelovit pregled ključnih činjenica i aspekata važnih za prepoznavanje i valorizaciju turističkih resursa ovog područja.

Važnost istraživanja leži u potrebi za boljim razumijevanjem potencijala turizma ovog arhipelaga te identifikaciji ključnih čimbenika koji utječu na atraktivnost i održivost turističke djelatnosti u regiji. Metodologija istraživanja uključuje analitički pristup, deskriptivnu analizu i kvalitativno istraživanje temeljeno na dostupnoj literaturi, službenim izvorima podataka, stručnim člancima i turističkim vodičima. Prikupljeni podaci će biti pažljivo analizirani kako bi se izvukle relevantne informacije i donijeli zaključci temeljeni na činjenicama.

Struktura ovog rada podijeljena je u nekoliko glavnih dijelova radi detaljnog istraživanja tema povezanih s arhipelagom Madeire. Nakon uvoda, rad će se fokusirati na područje arhipelaga Madeire s analizom geografskih i povijesnih aspekata. Zatim će se istražiti turistička ponuda u regiji, obuhvaćajući oblike smještaja dostupne turistima, sadržaje, gastronomiju i kulturna događanja. Održivi razvoj kao ključni faktor za uspjeh i daljnji razvitak destinacije u turizmu također će biti analiziran i u konačnici, zaključak će sažeti glavne nalaze istraživanja.

1. Arhipelag Madeira

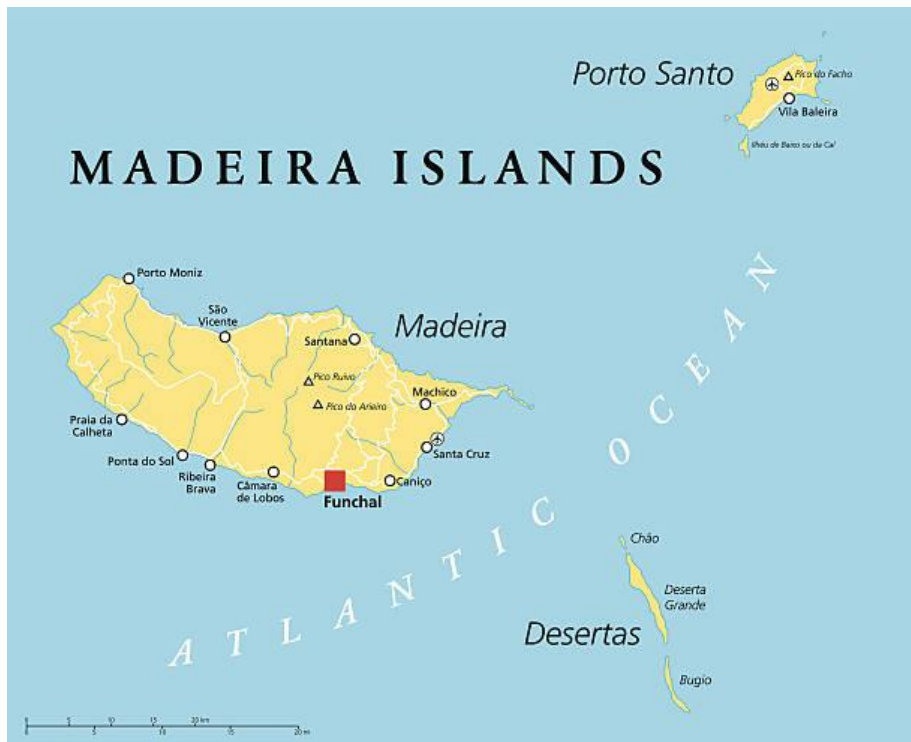
Madeira je zeleni sutropski raj vulkanoskog porijekla čija se zemlja sastoji od lave i pepela, te je potpuno drukčija od kontinentalnog Portugala. (Slika 1.) Otok je privlačan tijekom cijele godine zahvaljujući jednoličnoj dnevnoj temperature koja varira samo nekoiliko stupnjeva ispod ili iznad 20 °C.¹ Dok je s druge strane, Porto Santo najmanji naseljeni otok arhipelaga, dugačak jedanaest kilometara te širok šest kilometara, poznat po svojoj devet kilometara dugačkoj pješčanoj plaži, te bogate povijesti koja seže u doba Kristofora Kolumba. (Slika 2.)

Slika 1. Karta Makaronezije (I)

Izvor: <https://stock.adobe.com/images/azores-madeira-and-canary-islands-political-map-autonomous-regions-of-portugal-and-spain-archipelagos-of-volcanic-islands-in-the-macaronesia-region-of-north-atlantic-ocean-next-to-north-africa/532974040> (29.07.2024.)

¹ Portugal, Profil 2008. 343. str

Slika 2. Arhipelag Madeira

Izvor: <https://www.istockphoto.com/vector/madeira-islands-political-map-gm519250687-49457820>
(05.07.2024.)

1.1. Povijest otočja

Porto Santo jedan je od prvih geografskih otkrića Portugalaca u 15. stoljeću, čime je obilježen početak portugalske ere maritimnih ekspedicija pod vodstvom princa Henrika Pomorca. Unatoč ranijem spominjanju otoka na navigacijskim kartama iz 1339. godine te na portolanu iz 1351. godine čuvanom u Firenci, službeno otkriće Porto Santa pripisuje se portugalskim pomorcima Joãu Zarcu i Tristãu Teixeira. ²Njihovo otkriće uslijedilo je igrom slučaja. Nakon što ih je oluja, tijekom potrage za novim teritorijima u zapadnoafričkom području, odnijela prema otvorenom Atlantiku, uvala Porto Santa pružila im je sklonište. Naziv Porto Santo, u prijevodu „Sveta Luka“ sugerira duhovnu inspiraciju izazvanu sigurnošću koju je pružila mornarima. Iako bismo imenovanje otoka mogli pripisati Zarcu i Teixeira u kontekstu njihovog spasenja od oluje,

---

²<https://cm-portosanto.pt/porto-santo-historia/>

postoje dokumenti poput karte *Atlas Medicis* iz 1370. godine, koji otok već spominju tim imenom. Ovo nam ukazuje da je otok već bio poznat kartografima, ali da još nije bio pobliže istražen i koloniziran.³ Henrik Pomorac posljedično je poslao posadu pod vodstvom Bartolomeua Perestrela da kolonizira Porto Santo. Flotila je stigla 1420-ih godina, a Perestrello je tek 1446. godine imenovan „kapetanom“⁴ otoka. Ova administrativna pozicija bila je nasljedna, što ukazuje na važnost uloge koju je imao u organizaciji vlasti. Zna se da se pod njegovom vlašću sadila vinova loza i šećerna trska te da su se lokalna „zmajeva stabla“ koristila u proizvodnji zdravstvenih proizvoda i boja. Također je uveo zečeve na otok, što se pokazalo kao nepovoljan potez jer su zečevi kao invazivna vrsta narušili ekološku ravnotežu.⁵ Perestrelu kćer oženio je upravo Kristofor Kolumbo, koji je dobio zemlju na upravljanje. Prema legendi, planiranje famozne ekspedicije u Novi svijet započelo je upravo na Porto Santu. Kolumbovo prebivalište danas je pretvoreno u muzejski kompleks poznat kao "*Casa Museu Cristóvão Colombo*".⁶

Izolacija otoka i suhoća okoliša dva su aspekta koja su naštetila dugoročnom razvitku ekonomije i trgovine. Izolacija od drugih luka i malen broj vojne posade učinio ga je poželjnom metom za gusare. S druge strane, bio je dovoljno izoliran da služi kao strateška točka protiv afričkih gusara, koji također nebi mogli dugoročno držati otok. Suhoća okoliša kočila je agrokulturnu proizvodnju te broj stanovnika koji su mogli živjeti na otoku, stoga je korisnost otoka za portugalske vlasti uvijek bila ograničena.⁷ Trenutno Porto Santo čini samo jednu općinu s jednom župom, čija je površina otprilike 42 km². Za usporedbu, predstavlja 6% površine otoka Madeire i oko 1.9% stanovništva autonomne regije Madeira.

Iako se u povijesnim izvorima nesumnjivo spominje tek početkom 15. stoljeća, moguće je da je Madeira već bila poznata Feničanima.⁸ Poznato je da su Feničani, osim koloniziranja sjeverne Afrike i osnivanja Kartage, u ekspediciji Hanona istraživali zapadnu obalu Afrike te da su dospjeli do Senegala, ili možda sve do Kameruna, pa bismo mogli pretpostaviti da su

---

³ <https://cm-portosanto.pt/porto-santo-historia/>

⁴ u izvornom prijevodu *Capitão Donatário*.

⁵ <https://www.porto-santo.com/en/history-culture.html>

⁶ <https://cm-portosanto.pt/porto-santo-historia/>

⁷ <https://cm-portosanto.pt/porto-santo-historia/>

⁸ Enciklopedija.hr, s.v. "Madeira"

znali za Madeiru čak i ako se tamo nisu nastanili. Plinije Stariji, rimski prirodoslovac i geograf, kasnije je zapisao da su u blizini Kanarskih otoka smješeni tzv. „Grimizni otoci“, što bi također moglo upućivati na Madeiru. Međutim, čak i ako im je bila poznata, do sad nisu nađeni arheološki dokazi koji bi upućivali život Feničana ili Rimljana na otoku. Za srednjovjekovne Europljane, Madeira je otkrivena tek 1419. godine. Portugal je u 15. stoljeću gradio pomorsku moć usmjerenu na Atlantik, a u 16. stoljeću je postao vodeća prekoceanska trgovačka sila.⁹ Osnovni temelj ekonomije bile su plantacije šećernom trskom, pri čemu je zabilježeno da su petinu stanovništva činili robovi koji su tamo radili. Uz to, Madeira je bila prirodna stanica za trgovačke brodove koji bi u Portugal prevozili zlato, začine ili trgovačka dobra iz prekomorskih kolonija u Africi, Indiji i Novom svijetu. Administrativno je bila podijeljena na tri kapetanije od otkrića. Povezivanjem Španjolske i Portugala u Ibersku Uniju 1580. godine, otokom su zavladao Španjolci i uveli novi sustav po kojem je cijelim otokom upravljao jedan guverner. Takva se administracija zadržala i nakon ponovnog portugalskog osamostaljenja.¹⁰

Ekonomska situacija se mijenja u 17. stoljeću kada dominaciju šećerne trske ruši vinova loza i produkt poznat pod jednostavnim nazivom „vino Madeira“. Bilo je vrlo popularno u Rusiji i Sjevernoj Americi. Iako su Madeiru već i u 18. i 19. stoljeću posjetile brojne poznate povijesne osobe poput Jamesa Cooka, Charlesa Darwina i Napoleona, tek je u 20. stoljeću postala atraktivna turistička destinacija za imućnu europsku aristokraciju. Madeira je zbog pobune protiv autoritarnog vladara Salazara 1931. godine spala pod vojnu okupaciju. Promjena koja vrijedi sve do danas došla je revolucijom 1974. godine kojom je stekla status autonomne regije.¹¹

---

⁹ Povijest.hr, članak o povijesti Madeire

¹⁰ <https://madeira.best/guide/facts-about/madeira-island-history>

¹¹ <https://madeira.best/guide/facts-about/madeira-island-history>

1.2. Prirodno-geografska obilježja otočja

Porto Santo drugi je otok po veličini u arhipelagu Madeire. (Slika 3.) Nalazi se 50 km sjeveroistočno od otoka Madeire. Ima vruću polusušnu klimu (BSh), s blagim do toplim zimama i toplim do vrućim ljetima. Najmanje padalina zabilježeno je u srpnju i kolovozu, dok su studeni i prosinac mjeseci s najviše oborina. Relativno niski profil Porto Santa rezultira suhom klimom, za razliku od Madeire koju karakterizira vlažnija klima. Unatoč nedostatku oborina, vlažnost zraka ostaje visoka, u prosjeku 77% tijekom cijele godine, dok su mjeseci s najviše sunčanih sati su kolovoz i rujan. Otok predstavlja zemljopisnu cjelinu s dvojakim karakteristikama: na sjeveroistoku prevladava planinski reljef s oštrim stijenama i klifovima, dok se na jugozapadu prostire obalna nizina prošarana impresivnom, devet kilometara dugačkom plažom bijelog pijeska. Geološka konfiguracija sjeveroistočnog dijela obuhvaća dvije strukture: visoravan s vrhovima kao što su Pico do Castelo, Pico da Juliana, Pico da Gandaia i Pico do Facho, visina im varira od 437 do 517 metara, te seriju manjih elevacija poput Pico do Maçarico, Pico do Concelho i Pico Branco. Nadalje, jugozapadni dio otoka karakterizira relativna ravnica s izoliranim uzvišenjima koja dosežu visine iznad 100 metara, uključujući Pico Ana Ferreira i Pico do Espigão.¹²

Geografske karakteristike otoka odražavaju njegovu vulkansku genezu iz miocena, prije približno 20 milijuna godina koja se odvijala u tri faze, nakon čega je nastupilo razdoblje smirivanja aktivnosti i taloženja sedimenta. Prva faza povezana je s bazaltnom lavom, piroklastičnim tokovima, trahitnim kupolama koje su trebale oblikovati Pico do Concelho, Pico do Facho, Pico do Juliana i Ponta da Calheta. Ovo razdoblje je uslijedilo nakon razdoblja akumulacije morskih fosila, koncentriranih na sjeveroistoku otoka do oko 300 metara nadmorske visine (oko Pico do Juliana, Pico de Ana Ferreira i Ribeira do Moledo). U drugoj fazi primjećujemo razdoblje fisuralnog vulkanizma koje je presjeklo i metamorfoziralo starije formacije, a dogodilo se u ranom pliocenu. Treća faza je intruzivna faza koja je rezultirala nizom rasjeda i dijaklasa koje su presjekle kalcificirane fosile. Vjerojatno se dogodila u pliocenu, a uslijedila je s taloženjem slojeva sedimenta, koji su uključivali smeđe-crvene

---

¹² <https://www.macaronesian.org/en/show/isla-de-porto-santo-madeira>

aluvijске slojeve, duž bokova otoka i plaže.¹³ Vulkanska aktivnost na otoku više nije prisutna, ali krševiti brežuljci i vulkanske stijene svjedoče o njegovoj eruptivnoj prošlosti.

Otok Madeira je najveći otok u arhipelagu, ima površinu od 741 km², dugačak je 57 km i širok 22 km. (Slika 4.) Ovaj otočni teritorij nalazi se oko 1000 km od europskog kopna, jugozapadno od Lisabona, samo 500 km od zapadne obale afričkog kontinenta i oko 450 km sjeverno od Kanarskih otoka. Smješten je na Afričkoj ploči, između 30° i 33° sjeverne geografske širine (gotovo ista širina kao Casablanca).¹⁴ Madeira kao i ostatak otočja je vulkanskog podrijetla. Središnjim dijelom otoka Madeire pruža se u smjeru istok–zapad planinski lanac s najvišim vrhovima otočja Pico de Ruivo (1862 metara), Pico das Torres (1847 metara) te Pico do Areeiro (1818 metara). Obale su uglavnom strme, tek mjestimično pješćane, klif Cabo Girão (580 metara) jedan je od najviših na svijetu.¹⁵ Otok Madeira je vrh masivnog štitastog vulkana koji se uzdiže oko 6 km od dna Atlantskog oceana. Vulkan se formirao na vrhu rasjeda u smjeru istok-zapad u oceanskoj kori duž Afričke ploče, počevši tijekom razdoblja miocena prije više od 5 milijuna godina, nastavljajući se u pleistocenu sve do otprilike prije 700 000 godina.¹⁶ Arhipelag uživa u izuzetno ugodnoj suptropskoj klimi, s blagim temperaturama tijekom cijele godine. Zahvaljujući svojoj planinskoj topografiji i utjecaju toplih oceanskih struja, Madeira ima raznolike mikroklimatske uvjete uz odsustvo ekstremnih vrućina ili hladnoća. Ljeti, otoci uživaju u toplim i suhim vremenskim uvjetima, s prosječnim temperaturama oko 25°C i ugodnim morskim povjetarcem koji osvježava atmosferu. Zimi, blaga klima Madeire rezultira prosječnim temperaturama od 18°C do 20°C, uz obilje oborina od oko 95 mm mjesečno. Proljeće i jesen također nude ugodne temperature od 20°C do 24°C, ali s povećanom vjerojatnošću kiše i oluja.¹⁷ Osim toga, utjecajem tople Golske struje, temperature mora variraju između 18 °C i 22 °C.¹⁸

---

¹³ <https://www.madeira.theperfecttourist.com/?p=3507>

¹⁴ <https://visitmadeira.com/en/travel-info/about-us-and-where-we-are/>

¹⁵ <https://enciklopedija.hr/clanak/37917>

¹⁶ <https://volcano.si.edu/volcano.cfm?vn=382120>

¹⁷ <https://www.metoffice.gov.uk/weather/travel/holiday-weather/europe/madeira/madeira-weather>

¹⁸ <https://visitmadeira.com/en/travel-info/about-us-and-where-we-are/>

Slika 3. Porto Santo

Izvor: <https://visitmadeira.com/en/where-to-go/porto-santo/porto-santo/> (22.6.2024.)

Slika 4. Madeira

Izvor: <https://www.golfinmadeira.com/islands/madeira-island.html> (05.07.2024.)

1.2.1. Bioraznolikost Madeire

Dvadesetak posto površine otoka je obraslo vegetacijom koja je od tercijara do prije dva milijuna godina prekrivala jug Europe i sjeverni dio Afrike. Budući da je spomenuta vegetacija pošteđena uništenja u ledenom dobu i budući da je preživjela ljudsko djelovanje tijekom proteklih pet stoljeća, ona je zapravo istinski živi fosil, pravi primjer prapovijesne flore koji se

netaknut održao do danas.¹⁹ Ponta de São Lourenço najistočniji je dio otoka Madeire, a proteže se devet kilometara u duljinu u obliku poluotoka, na čijem se kraju nalaze otočići Mede (ili Cevada) i Ponta de São Lourenço (ili Fora). (Slika 5.) U ovom području posebno je važna Baía d'Abra koja, zbog svoje konfiguracije i velike površine, pruža izvrsne uvjete za sidrenje. Na zapadu, nakon marine Quinta do Lorde, nalazi se slikovita Prainha, mala plaža s tamnim pijeskom. Iznad nje se uzdiže Morro da Piedade, vulkanski stožac, gdje je u 16. stoljeću podignuta kapela. Sjeverno od Prainhe, od posebne važnosti su dine Piedade. Ova pješćana građevina sadrži fosile iz kvartara, stare 300 tisuća godina, koji predstavljaju jedinstvene zapise o prošlosti Europe.²⁰

U Ponta de São Lourenço, postojeća biološka raznolikost je snažno uvjetovana suhoćom i prevladavanjem vjetrova, što vegetaciji daje jedinstvene karakteristike unutar Makaronezije. Uglavnom sastavljena od biljaka prilagođenih suhim klimama ili dugim razdobljima suše, u ovom je području identificirano oko 160 različitih vrsta, od kojih se 141 nalazi na Ponta de São Lourenço (poluotok) i 71 na otočiću Mede. Važnost vaskularne flore dodatno je naglašena postotkom biljaka endemskih za Makaroneziju (8%) i arhipelag Madeire (14%), od kojih su neke ekskluzivne za ovo područje. Morska fauna je dobro zastupljena i obilna, te raznolika, u ovim vodama također žive kornjače i nekoliko vrsta morskih sisavaca kao što su dupini i morski lav.²¹

---

¹⁹ Portugal, Školska knjiga 2011. 334.

²⁰ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/area-protegida-da-ponta-de-sao-lourenco.html>

²¹ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/area-protegida-da-ponta-de-sao-lourenco.html>

Slika 5. Ponta de São Lourenço

Izvor: <https://blog.madeira.best/ponta-de-sao-lourenco-madeira> (22.6.2024.)

Otočja Desertas nalaze se oko 18 km jugoistočno od Madeire i sastoje se od tri otočića: Chão, Bugio i Deserta Grande, zajedno s Prego do Mor koji se nalazi sjeverno od otoka Chão. Zečevi i divlje koze žive na siromašnim pašnjacima i povremeno privlače lovce na nekada naseljeni otok Deserta Grande. Prirodni rezervat otočja Desertas ima ukupnu površinu od 12 586 hektara te ekosustavi cijelog kopnenog područja (Ilhéu Chão, Deserta Grande, Bugio i susjedni otočići) i cijelog susjednog morskog područja, uživaju posebnu zaštitu.²² (Slika 6.)

Chão najmanji je od tri otoka. Oblikovan je poput platoa s gotovo konstantnom visinom od 80 metara, dosežući maksimalnu visinu od 98 metara na krajnjem sjeveru, gdje se nalazi svjetionik. Na sjeveru se nalazi otočić visok 50 metara, nazvan Farilhão. Dug je približno 1600 metara i širok 500 metara.²³

Deserta Grande ima izdužen oblik i najveći je i najviši od tri otoka. Proteže se u dužini od 11 700 metara od Ponta da Castanheira na sjeveru do Ponta do Tabaqueiro na jugu, s

---

²² <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/ilhas-desertas/sobre.html>

²³ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/ilhas-desertas/sobre.html>

maksimalnom širinom od 1900 metara. Doseže maksimalnu visinu od 479 metara. Duž obale nalaze se brojne špilje izdubene u stijeni, male plaže i nekoliko fajã.²⁴

Bugio je dugačak i uzak, oblika poput luka. Najsuroviji je i najgrublji od otoka. Proteže se u dužini od 7500 metara od Ponta do Cágado na sjeveru do Ponta da Agulha na jugu, s maksimalnom širinom od 700 metara. Maksimalna visina iznosi 388 metara.²⁵

Slika 6. Otočje Desertas

Izvor: <https://www.seabookings.com/experience/boat-tour-desertas-islands-madeira> (22.6.2024.)

Nadalje, zabrinutost lokalnog stanovništva Madeire dovela je do osnivanja Djelomičnog Prirodnog Rezervata Garajau. Svjesni bogatstva ovog područja, primijetili su ozbiljno iscrpljivanje morskih resursa. Brzo djelovanje bilo je ključno kako bi se zaustavila daljnja degradacija morskog ekosustava uz obalu Madeire te potaknula obnova životinjskog svijeta u okolnim područjima. (Slika 7.) Poznat po čistoći svojih voda (što omogućava opažanja na dubini većoj od 20 metara), rezervat ima visoku bioraznolikost s vrlo značajnim bogatstvom riba. Zbog svog geografskog položaja i uglavnom zbog svojih cabioloških bogatstva te

---

²⁴ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/ilhas-desertas/sobre.html>

²⁵ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/ilhas-desertas/sobre.html>

prozirnih i čistih voda, vrlo je prikladan za korištenje u rekreacijske, obrazovne i znanstvene svrhe. To je područje gdje se potiče bavljenje amaterskim ronjenjem i služi kao snažna atrakcija za bezbrojne amaterske ronioce koji dolaze u regiju. Dno rezervata je stjenovite prirode do otprilike 22 metra dubine. Odavde nadalje, postaju sastavljena od finog pijeska ili mljevenih školjki. Prijelazno područje od stjenovitog do pješčanog supstrata je prilično izraženo i ima strmi nagib, s naglim zidovima.²⁶

Slika 7. Rezervat Garajau

Izvor: <https://bonitadamadeira.com/hr/4-natural-reserves-in-madeira-you-must-visit-during-your-holidays/>
(22.6.2024.)

Prirodni rezervat Sítio da Rocha do Navio nalazi se u općini Santana i isključivo je morski rezervat, omeđen između Ponta do Clérigo na istoku i Ponta de São Jorge na zapadu te između linije definirane maksimalnom visokom plimom i batimetrijom od 100 metara, uključujući Ilhéu da Rocha das Vinhas i Ilhéu da Viúva.²⁷ (Slika 8.)

Obalna linija rezervata karakterizirana je visokim liticama, stjenovita je i teško pristupačna. Uključuje dvije šljunčane plaže - jednu između Ponta de São Jorge i Ponta de Santana; drugu, između Ponta de Santana i Ponta do Clérigo. U blizini ovih plaža nalaze se, Ilhéu da Rocha das Vinhas i Ilhéu da Viúva.²⁸

---

²⁶ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/garajau/sobre.html>

²⁷ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/rocha-do-navio.html>

²⁸ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/rocha-do-navio.html>

Ilhéu da Viúva ima maksimalnu nadmorsku visinu od 94 metra i površinu od približno 1,4 hektara, otvoren je i ističe se svojom veličinom i ljepotom. Dom je prirodne florističke baštine karakteristične za obalu Madeire, gdje se može vidjeti nekoliko biljnih vrsta isključivo prisutnih u arhipelagu Madeira.²⁹

Slika 8. Prirodni rezervat Sítio da Rocha do Navio

Izvor:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reserva_Natural_do_S%C3%ADtio_da_%60%60Rocha_do_Navio%60%60_-_3.jpg (22.6.2024.)

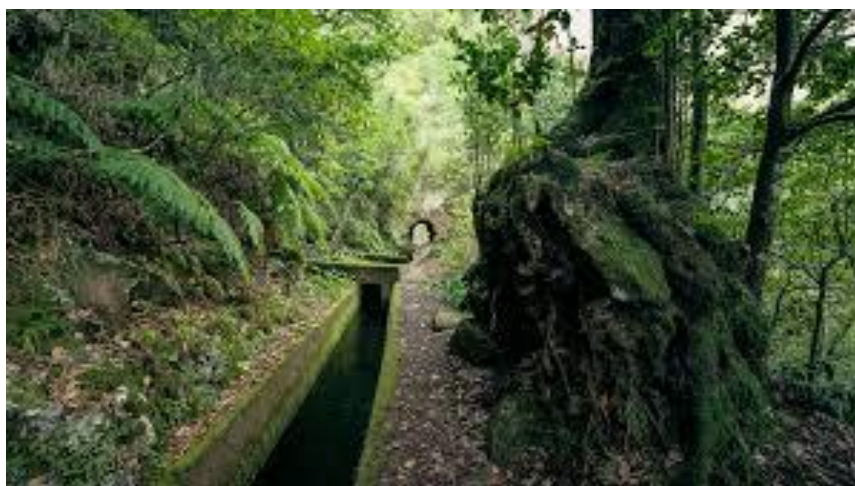
Laurissilva je posebna atrakcija Madeire, vlažna i zimzelena suptropska šuma, najveća i najraznovrsnija te vrste na svijetu, koja se kao primjer ravnoteže biljnog i životinjskog svijeta, tla i klime još od 1992. godine nalazi, u sklopu europske mreže bio-energetskih rezervi, pod pokroviteljstvom Vijeća Europe. Tu je stanište desetaka vrsta biljaka i životinja čiju je zastupljenost teško nadmašiti bilo gdje u Europi. Kako je Laurissilva reprezentativna i važna za očuvanje biološke raznovrsnosti in situ, gdje žive vrijedne ugrožene vrste, UNESCO ju je stavio na popis svjetske prirodne baštine.³⁰ (Slika 9.)

---

²⁹ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/rocha-do-navio.html>

³⁰ Portugal, Školska knjiga 2011. 335. str

To je šumska formacija koja predstavlja veliku biološku raznolikost, s visokim postotkom vrsta ekskluzivnih za Makaroneziju i Madeiru. U ovom složenom i raznovrsnom ekosustavu, prostranstvo vegetacije je element koji se najviše ističe. Drveća, od kojih su mnoga stara stoljećima, su nesumnjivo veliki prirodni spomenici. Manje biljke i paprati ističu se u ovoj ogromnoj šumi. Lišajevi se razmnožavaju posvuda, na padinama, deblima i stijenama, ukazujući na izvrsnu ekološku kvalitetu zraka i vode. U fauni su posebno važni insekti, kopneni mekušci i ptice, koje također uključuju razne vrste endemičnih za Madeiru i Makaroneziju. Više od 80% endemskih vrsta regije nalazi se u ovoj šumi, od kojih su neke vrlo rijetke.³¹

Slika 9. šuma Lautissilva

Izvor: <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/laurissilva-forest/> (22.6.2024.)

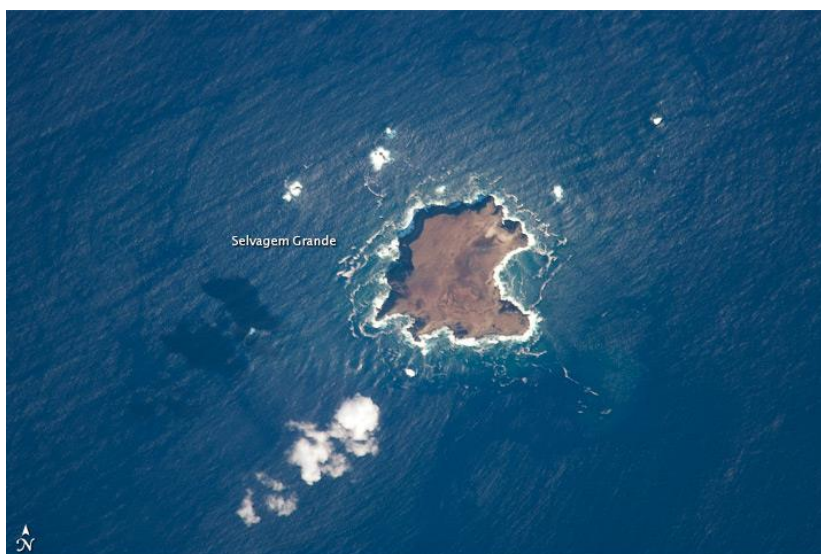
Selvagenski, ili Otočje Salvage, su tri nenaseljena otočića smještena 251 km južno od Madeire, najveći otočić ima opseg od 5 km odnosno 2000x1700 km. Otočje Selvagens čini najjužniji portugalski teritorij, smješteno jugoistočno od otoka Madeire. Imaju vulkansko porijeklo i sastoje se od dva otoka: Selvagem Grande, gdje se nalazi glavna podržna stanica za zaštićeno područje, i Selvagem Pequena, te nekoliko otočića, od kojih je glavni Ilhéu de Fora, i cijelog pripadajućeg morskog područja. Ovi otoci su prvi predstavnici niza zaštićenih područja u Autonomnoj Regiji Madeira, kao i prvi koji su klasificirani kao Rezervat na nacionalnoj

---

³¹ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protetidas/parque-natural-da-madeira/laurissilva-da-madeira.html>

razini, 1971. godine. Selvagem Grande (245 hektara), pentagonalnog oblika, karakterizira opsežno područje platoa koje naglo pada prema moru u hrapavim vulkanskim liticama nastalim erozijom. Ovaj plato se uzdiže do oko 100 metara nadmorske visine, a najviša točka je na Pico da Atalaia, na 163 metra, slijedi Pico dos Tornozelos, na 137 metara.³² (Slika 10.)

Selvagem Pequena (20 hektara) ima nepravilni oblik, nizak i ravan profil, i gotovo je u cijelosti prekrivena vapnenačkim pijeskom, koji uključuje pijesak morskog porijekla pronađen u erodiranim bazenima. Dugačak je 800 i širok 500 metara te doseže maksimalnu nadmorsku visinu od 49 metara, na Pico do Veado, gdje se nalazi svjetionik. Ilhéu de Fora (8 hektara) također je prekriven vapnenačkim pijeskom i doseže maksimalnu nadmorsku visinu od 18 metara.³³ (Slika 11.)

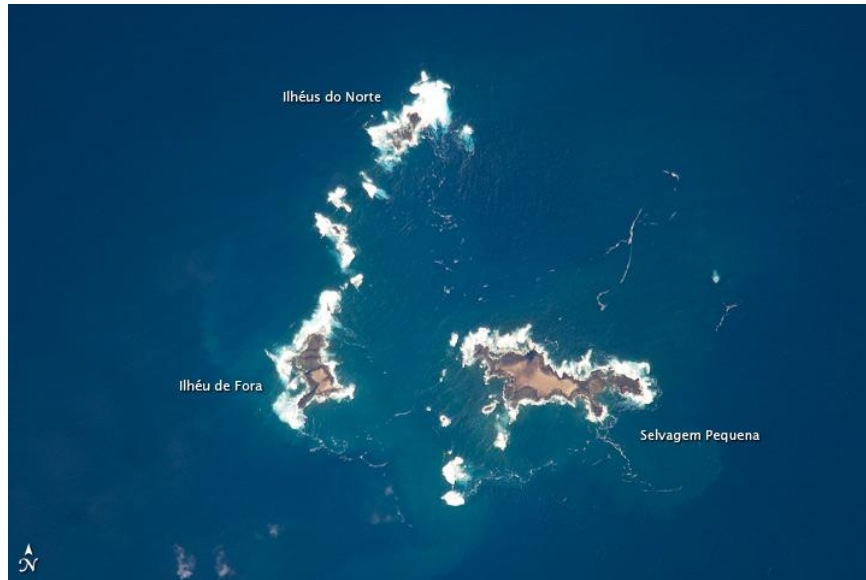
Slika 10. Selvagem Grande, Otočje Selvagens

Izvor: <https://earthobservatory.nasa.gov/images/41323/savage-islands-atlantic-ocean> (22.6.2024.)

---

³² <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/ilhas-selvagens/sobre.html>

³³ <https://ifcn.madeira.gov.pt/areas-protegidas/ilhas-selvagens/sobre.html>

Slika 11. Otočje Selvagens

Izvor: <https://earthobservatory.nasa.gov/images/41323/savage-islands-atlantic-ocean> (22.6.2024.)

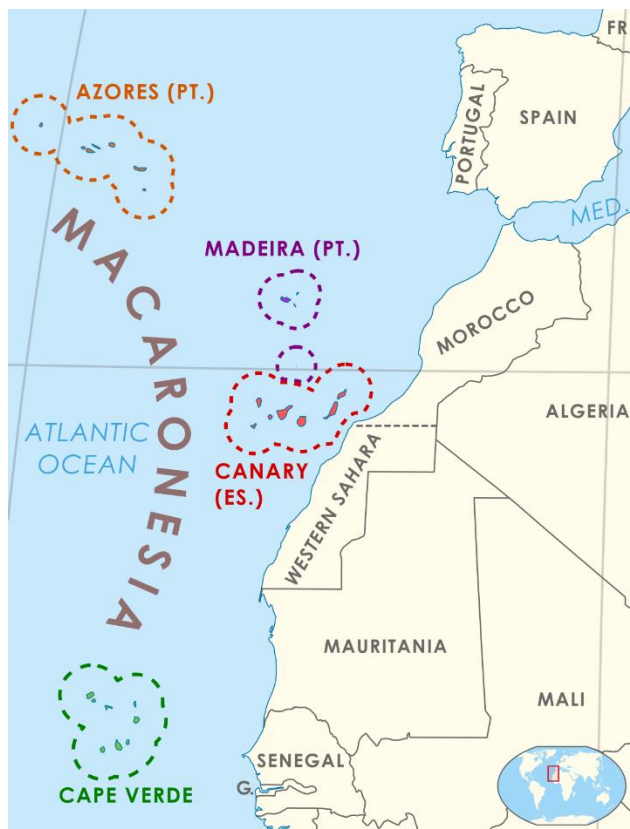
Područje *Macaronesia*, koje potječe iz grčkog jezika (*makáron* = sreća, *nésoi* = otoci), prvi je put definirao engleski geolog i botaničar Philip Baker Webb kako bi opisao biogeografsko područje koje uključuje arhipelage Azora, Madeire, Kanara i Zelenortskih otoka, s naglaskom na njihovo botaničko bogatstvo i jedinstvenost. (Slika 12.) Makaronezijska regija, zbog svog geografskog položaja, jedinstvenih ekoloških uvjeta i izoliranosti svojih sastavnih dijelova, okuplja visoku raznolikost vrsta i jedinstvene biljne zajednice na planetu, te se smatra jednim od najvažnijih centara biološke raznolikosti u svijetu. Budući da ova regija nije bila značajno pogođena uzastopnim epizodama ekoloških promjena koje su proizašle iz nedavne europske klimatske povijesti, Makaronezija je postala mjesto na putovima disperzije biološke raznolikosti i povlaštena za preživljavanje velikog broja reliktnih vrsta. Europski arhipelazi Makaronezije; Azori, Madeira i Kanarski Otoci imaju najveći stupanj endemizma u Europi.³⁴ Što se tiče autohtone biljne raznolikosti, arhipelazi koji čine Makaroneziju imaju približno 4500 vrsta vaskularnih biljaka, od kojih je njih 840 endemično i ekskluzivno za određeni arhipelag, a približno 220 ih je zajedničkih. Međutim, ljudska aktivnost, od naseljavanja tih otoka pa sve

---

³⁴ <https://ifcn.madeira.gov.pt/biodiversidade/fauna-e-flora/flora/a-macaronesia.html>

do danas, uzrokovala je promjene u prirodnim ekosustavima, što je rezultiralo kvantitativnim i kvalitativnim smanjenjem biljne raznolikosti. Rezultat je bio nagli porast vrsta kojima prijete izumiranje. Procjenjuje se da je 418 vaskularnih vrsta, odnosno oko 50% vaskularnih biljnih vrsta endemičnih za Azore, Madeiru i Kanarske otoke ugroženo izumiranjem.³⁵

Slika 12. Karta Makaronezije (II)

Izvor: <https://en.wikipedia.org/wiki/Macaronesia> (22.6.2024.)

Kada je riječ o kopnenim vrstama faune, navodi se da je u arhipelagu Madeire zabilježeno ukupno 7543 terestričkih taksona, kao što su ribe slatkih voda, gmazovi, ptice i sisavci. Osim poznate vrste poput goluba trocaza (*Columba trocaz*), posebnu važnost imaju endemične vrste poput madeiranskog zidnog guštera (*Teira dugesii*) i pauka vuka Deserta Grande (*Hogna ingens*).³⁶

³⁵ <https://ifcn.madeira.gov.pt/biodiversidade/fauna-e-flora/flora/a-macaronesia.html>

³⁶ <https://ifcn.madeira.gov.pt/biodiversidade/fauna-e-flora/fauna.html>

Kada je riječ o beskralješnjacima, posebno su značajni paučnjaci, kukci, rakovi, puževi i ostali članonošci. Na otocima Madeire i Selvagens zabilježeno je oko 4000 vrsta i podvrsta članonožaca, od kojih većina su endemične. Mekušci poput puževa, su također važan dio faune ovih otoka. Malakofauna otoka Madeire i Selvagens, doprinosi popisu ugroženih vrsta, a antropogeni utjecaj doveo je do izumiranja mnogih vrsta nakon kolonizacije otoka od strane ljudi. Što se tiče morskih vrsta, obala Madeire nudi raznolika staništa za široku paletu organizama, uključujući kornjače poput glavate želve (*Caretta caretta*) i sredozemne medvjedice (*Monachus monachus*), te ptice poput madeiranskog zovoja (*Pterodroma madeira*).³⁷

1.3. Društveno-geografska obilježja otočja

1.3.1. Gospodarstvo

Poljoprivreda je dugo bila dominantna djelatnost na otocima Madeire i Porto Santa. Usjevi koji su se povijesno uzgajali na otocima uključuju slatki krumpir, razne vrste tikava, kalo ili taro, većinu kulinarskog povrća Europe, žitarice, šećernu trsku te razne vrste voća poput naranči, limuna, guava, manga, mušmula, anonki, smokava, ananasa i banana. Danas prevladavaju plantaže banana i vinogradi, a banane i istoimeno vino Madera među najvažnijim su izvoznim proizvodima. Ostale gospodarske aktivnosti uključuju preradu šećera, ribolov i rukotvorine poput stolarstva, pletenja i vezivanja, posljednje od kojih je u Madeiru uvela Elizabeth Phelps, kći engleskog trgovca vinom, 1850-ih godina. Do početka 21. stoljeća, turizam je postao značajna djelatnost, te je do danas ostao jedan od glavnih izvora prihoda na otoku.³⁸

Gospodarstvo Porto Santa snažno se oslanja na turizam. Osim toga, otok ima dobro razvijenu infrastrukturu za podršku turizmu, uključujući hotele, restorane i druge turističke atrakcije. Osnova turističkog procvata otoka leži u prirodnim atrakcijama poput prekrasnih plaža i blage klime koja dominira tijekom većeg dijela godine. Pokazalo se da je razvoj turističke infrastrukture i usluga u posljednjih nekoliko desetljeća značajno doprinio ekonomskom

---

³⁷ <https://ifcn.madeira.gov.pt/biodiversidade/fauna-e-flora/fauna.html>

³⁸ <https://www.britannica.com/place/Madeira-Islands>

razvoju otoka. Uz turizam, važnu ulogu u ekonomiji otoka igraju i usluge, posebno one povezane s ugostiteljstvom i trgovinom. Primjećeno je da poljoprivreda i ribarstvo imaju svoje mjesto u ekonomskoj strukturi otoka, iako u znatno manjem obimu u usporedbi s turizmom, više na lokalnoj razini. Ograničeni poljoprivredni resursi i vodni kapaciteti postavljaju izazove pred održivost ovih sektora.³⁹

Jedna od vodećih atrakcija i izvora prihoda na otočju jest golf. Golf teren na otoku Madeiri, djelo poznatog španjolskog golfera Sevea Ballesterosa, ugostio je Madeira Islands Open 2009. godine kao dio Europske turneje. Planiranom izgradnjom drugog terena, Porto Santo Golfe postat će najveći golf kompleks na Madeiri, nadopunjavajući već postojeći teren i dodatni teren s devet rupa.⁴⁰

Vinska tradicija otoka uključuje uzgoj grožđa koje se ne samo koristi za proizvodnju lokalnih vinskih sorti, već je i važan izvozni proizvod za proizvodnju čuvenog Madeira vina. Postoje i ostaci napuštenih vapnenačkih peći koje svjedoče o nekadašnjoj industriji vapna i cementa koja je bila raširena prošloga stoljeća.⁴¹

Naposljetku, ekonomska ovisnost o turizmu čini otok ranjivim na vanjske utjecaje, poput ekonomskih kriza ili pandemija, koje mogu značajno utjecati na priljev turista te zbog svoje izoliranosti, a Porto Santo se suočava s izazovima poput visokih troškova transporta, ograničene raznolikosti gospodarskih aktivnosti i ovisnosti o uvozu za mnoge proizvode i usluge.⁴²

---

³⁹ <https://www.porto-santo.com/>

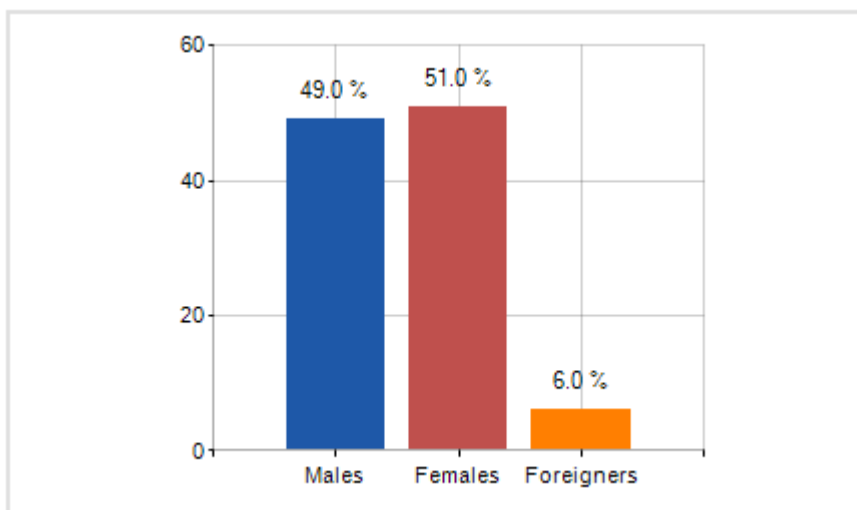
⁴⁰ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/golf/porto-santo-golf-club/>

⁴¹ <https://madeira.best/guide/facts-about/porto-santo-island>

⁴² <https://www.porto-santo.com/>

1.3.2. Demografija

Prema dostupnim podacima iz 2022. godine na Porto Santu živi oko 5300 stanovnika, pri čemu 49% čine muškarci, a 51% žene. (Grafikon 1.) Gustoća naseljenosti je 127,2 stanovnika/km², ali ipak varira zbog porasta tijekom turističke sezone. Ima veću prosječnu starost od Madeire, uz prosjek od 45,1 godina. Uz nisku stopu rođenih (7,4‰) i umrlih (11,7 ‰) i veliku stopu migracije od 303‰, Porto Santo svrstava se na 6. mjesto po broju migracija, jednom od najvećih stopa u cijelom Portugalu. Iako je mortalitet veći od nataliteta, Porto Santo bilježi rast u broju stanovnika zbog pozitivne stope migracija, odnosno stalnog priljeva novog stanovništva. Zajednica je uglavnom homogena s portugalskim kao maternjim jezikom, a kultura otoka odražava mješavinu lokalnih običaja i utjecaja iz šireg portugalskog kulturnog prostora.⁴³

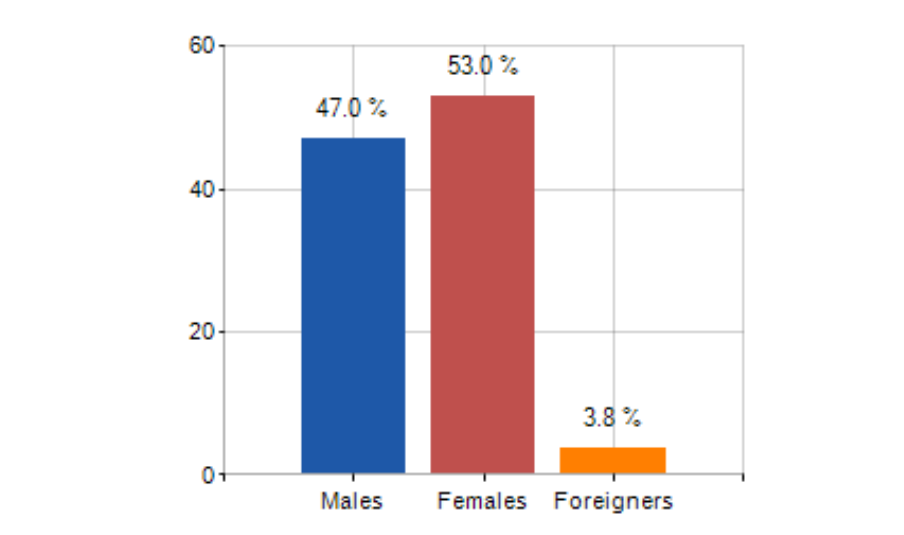

Grafikon 1. Struktura stanovništva Porto Santa

Izvor: <https://ugeo.urbistat.com/AdminStat/en/pt/demografia/dati-sintesi/porto-santo/22910430/4> (22.6.2024.)

⁴³ <https://ugeo.urbistat.com/AdminStat/en/pt/demografia/dati-sintesi/porto-santo/22910430/4>

Prema analizi demografskih podataka provincije Madeire, u 2022. godini, provincija je imala populaciju od 253 259 stanovnika raspoređenih u 95 054 obitelji, te se može primijetiti da je prosječna dob stanovništva 44,3 godine. Dok spolna distribucija stanovništva pokazuje da je udio muškaraca 47%, dok je udio žena 53%. (Grafikon 2.) Kada je riječ o podacima o demografskom balansu, ocjenjuje se da je prirodni balans (razlika između broja rođenih i umrlih) pozitivan, dok je migrantski balans (razlika između registriranih i obrisanih) također pozitivan, što znači da Madeira doživljava porast populacije. (Grafikon 3.) Nadalje, pet najnaseljenijih općina na otoku su Funchal, Santa Cruz, Câmara de Lobos, Machico i Ribeira Brava.⁴⁴

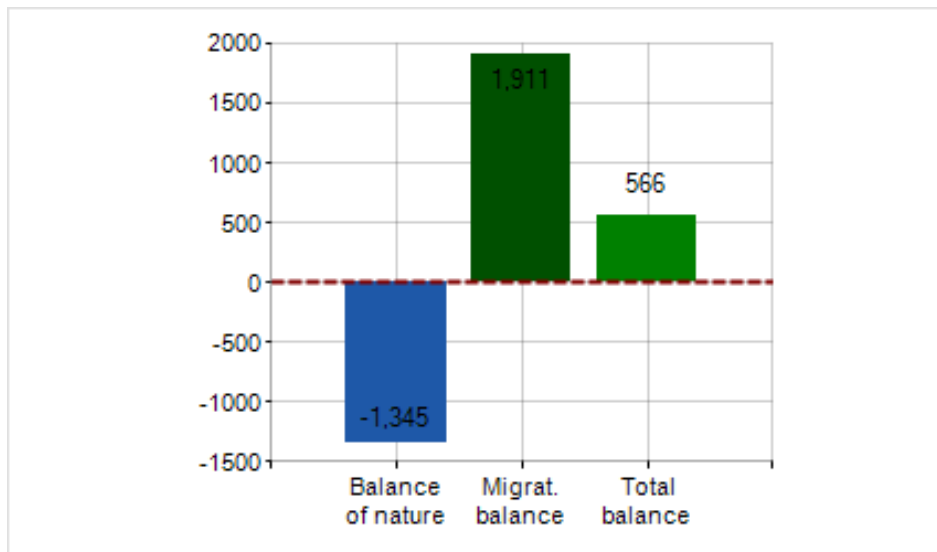

Grafikon 2. Struktura stanovništva Madeire

Izvor: <https://ugeo.urbistat.com/AdminStat/en/pt/demografia/dati-sintesi/regiao-autonoma-da-madeira/25/3>
(05.07.2024.)

---

⁴⁴ <https://ugeo.urbistat.com/AdminStat/en/pt/demografia/dati-sintesi/regiao-autonoma-da-madeira/25/3>

Grafikon 3. Demografski balans Madeire

Izvor: <https://ugeo.urbistat.com/AdminStat/en/pt/demografia/dati-sintesi/regiao-autonoma-da-madeira/25/3>
(05.07.2024.)

1.4. Prometna povezanost otočja

Postoje dva glavna pristupna mjesta za one koji žele doći do Madeire. Prije svega, Međunarodna zračna luka Cristiano Ronaldo Madeira, imenovana po slavnom nogometašu koji dolazi upravo s Madeire, smještena u gradu Santa Cruz, glavni je ulaz i izlaz iz regije. Drugo, Luka Funchal, koja se nalazi na ruti glavnih međunarodnih kruzera. Bitno je napomenuti da su međunarodni letovi za Funchal iz većih europskih gradova prilično česti i pristupačni. Prosječno traju otprilike tri do četiri sata. Iz Lisabona, putovanje traje samo 90 minuta.⁴⁵ Zračna luka je poznata po svom izazovnom slijetanju zbog kratke piste koja je izgrađena na platformama iznad oceana. Zračna luka Porto Santo glavni je ulaz na ovaj otok, svoja vrata otvorila je 1959. godine i postajala sve veća zahvaljujući dolasku turizma. Pista je duga 3 kilometra, a 1995. godine izgrađen je novi terminal.⁴⁶ Kako bi se stiglo do Porta Santa avionom, TAP Portugal nudi letove iz Lisabona, dok Binter Canarias povezuje Porto Santo s Madeirom. To su jedine zračne veze koje operiraju tijekom cijele godine; međutim, postoji nekoliko charter tvrtki koje organiziraju

⁴⁵ Portugal, Školska knjiga 2011. 335.

⁴⁶ <https://www.porto-santo.com/en/gettinghere.html>

letove za Porto Santo, posebice tijekom ljeta. Alternativno, moguće je doći do Porta Santa brodom iz Madeire, trajekti polaze iz Funchala i trebaju otprilike jedan sat do Vile Baleire. Povratne karte koštaju oko 50 eura, ovisno o godišnjem dobu.⁴⁷

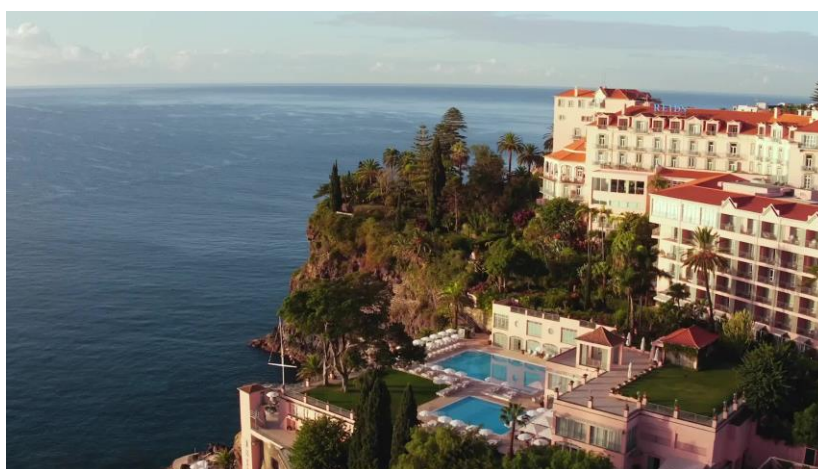
---

⁴⁷ <https://www.porto-santo.com/en/gettinghere.html>

2. Turistička ponuda

2.1. Ponuda smještaja

Ponuda smještaja je raznovrsna i za svačiji ukus. Hoteli na Madeiri variraju od luksuznih objekata s pet zvjezdica do pristupačnijih opcija s tri ili četiri zvjezdice. Luksuzni hoteli poput Belmond Reid's Palace (Slika 13.) i The Cliff Bay Hotel ističu se vrhunskim sadržajima, uključujući spa centre, gurmanske restorane i spektakularne poglede na ocean. Ovi hoteli često privlače posjetitelje koji traže visok stupanj udobnosti i ekskluzivnosti.⁴⁸

Slika 13. Belmond Reid's Palace

Izvor: <https://www.belmond.com/hotels/europe/portugal/madeira/belmond-reids-palace/> (22.6.2024.)

Apartmani s uslugama hotela predstavljaju udobnu opciju za posjetitelje koji žele veći stupanj autonomije, ali ne žele odustati od hotelskih usluga. Ovi apartmani, poput onih u Palheiro Village, nude kuhinjske sadržaje, redovitu uslugu čišćenja i pristup hotelskim sadržajima kao što su bazeni i restorani. Idealni su za obitelji i duže boravke, pružajući osjećaj doma daleko od doma.⁴⁹

---

⁴⁸ <https://visitmadeira.com/en/where-to-stay/accommodations>

⁴⁹ <https://visitmadeira.com/en/where-to-stay/>

Turistički apartmani nude fleksibilnost i privatnost, omogućujući posjetiteljima da sami organiziraju svoj boravak. Ovi apartmani, dostupni putem platformi poput Airbnb-a i Booking.com-a, često se nalaze diljem arhipelaga i pružaju različite razine udobnosti i cijena.

Seoski turizam na Madeiri, uključuje smještaj u seoskim kućama, turističkim imanjima i ruralnim hotelima. Ove opcije, poput Quinta da Fonte i Quinta do Furão (Slika 14.), pružaju blizinu prirode i mirno okruženje, idealno za posjetitelje koji traže bijeg od urbanog života. Gosti mogu sudjelovati u poljoprivrednim aktivnostima i degustaciji domaćih proizvoda, što dodatno obogaćuje iskustvo boravka.⁵⁰

Slika 14. Quinta do Furão

Izvor: <https://visitmadeira.com/pt/onde-ir/madeira/costa-norte/santana/miradouro-da-quinta-do-furao/>
(22.6.2024.)

Quintas da Madeira predstavljaju tradicionalne portugalske vile koje su pretvorene u luksuzne smještajne objekte. Ove vile, poput Quinta da Casa Branca (Slika 15.), kombiniraju autentičnu arhitekturu Madeire s modernim sadržajima, pružajući jedinstveno iskustvo boravka. Quintas su često smještene u bujnim vrtovima i nude mirno okruženje s visokim stupnjem udobnosti.⁵¹ Uz navedene tipove smještaja, Madeira nudi i druge oblike koji zadovoljavaju različite preferencije posjetitelja, plutajući smještaj, poput houseboatova u marini Quinta do Lorde, pruža jedinstveno iskustvo boravka na vodi. Planinske kolibe, poput Mountain Hut Pico Ruivo (Slika 16.), nude osnovni smještaj za planinare i ljubitelje prirode.

---

⁵⁰ <https://visitmadeira.com/en/where-to-stay/>

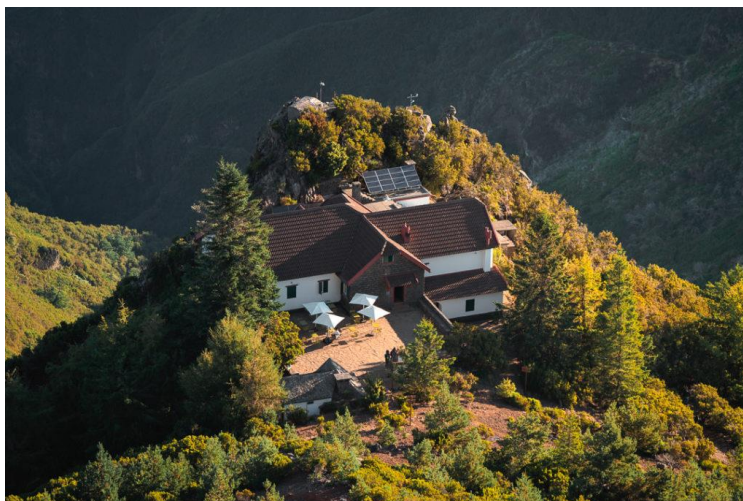
⁵¹ <https://visitmadeira.com/en/where-to-stay/>

Slika 15. Quinta da Casa Branca

Izvor: <https://visitmadeira.com/en/where-to-stay/accommodations/quinta-da-casa-branca/> (22.6.2024.)

Slika 16. Planinska kolika Pico Ruivo

Izvor: <https://www.journeyera.com/pico-ruivo-madeira/> (22.6.2024.)

Postojeća strategija razvoja turizma otoka Madeire od 2022. – 2027. definira šest kategorija turističkih aktivnosti, a to su: more, priroda, kultura i baština, događaji, gastronomija te pažljivost odnosno briga o duhu i tijelu.⁵²

---

⁵² Secretaria Regional da Economia, Turismo e Cultura: Estratégia para o turismo da região autónoma da Madeira 2022-2027, 2024.

2.2. Turistički sadržaji na moru

U ovu kategoriju svrstavamo sportske i nautičke aktivnosti te brojne plaže i prirodne bazene koji se nudi turistima na uživanje. Neke od aktivnosti koje se pružaju su promatranje kitova, ronjenje, kayaking, surfanje, plivanje te vožnje brodom.

Ronjenje

Raznolika morska fauna, dubina na različitim mjestima uz obalu, izvrsni uvjeti vidljivosti ili blage temperature vode, koje variraju između 18 °C i 24 °C, čine ronjenje neodoljivim tijekom cijele godine. Od sedam lokacija smještenih u prirodnom rezervatu Garajau do umjetnih grebena nastalih od potopljenih brodova, kao i mjesta gdje je moguće roniti direktno s plaže, kao u slučaju Porto Santa, raspon opcija za ronjenje u Madeiri prilično je širok. U ovom ronilačkom iskustvu na Madeiri, vrlo vjerojatno ćete naići na morske vrste poput barakuda, atlantskih skuša, divovskih anemona, raža, morskih konjića ili hobotnica. Sve ove vrste su slobodne i strogo poštovane zakonom. Madeira pruža nekoliko lokacija za ronjenje: Caniçal, Santa Cruz, Garajau, Madalena do Mar, te otok Porto Santo.⁵³

Promatranje kitova

Funchal, Calheta, Machico i Porto Santo nude polazišta za promatranje morskog svijeta. Promatranje kitova na Madeiri također vam omogućuje da uočite kornjače ili posjetite malu koloniju sredozemnih medvjedica na otocima Desertas.

Neke od najčešće viđenih vrsta su:

- Obični dupin (*Delphinus delphis*);
- Pjegavi dupin (*Stenella frontalis*);
- Dobri dupin (*Tursiops truncatus*);
- Kit ulješura (*Physeter macrocephalus*);
- Kitovi piloti (*Globicephala macrorhynchus*);
- Brydeov kit (*Balaenoptera edeni*);

---

⁵³ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/activities/diving/>

- Glavata morska kornjača (*Caretta caretta*). S obzirom na povlaštenu lokaciju otoka, promatranje kitova na Madeiri je cjelogodišnja aktivnost.⁵⁴

Kajakarenje

Kajakarenje je jedna od aktivnosti koja će vam omogućiti privilegiran pristup jedinstvenim pomorskim krajolicima i mjestima gdje morska bioraznolikost impresionira sve znatiželjnike. Dakle, ako želite kajakariti na Madeiri, pronaći ćete nekoliko specijaliziranih tvrtki i škola diljem arhipelaga koje će vam osigurati potrebnu opremu i odgovarajuću obuku kako biste iskusili ovo vodeno iskustvo. Aktivnosti poput kayakinga su moguće u mjestima Seixal, Porto Santo, Funchal i Garajau.⁵⁵

Surfanje

Otočna neravna topografija ključna je za stalno formiranje savršenih, čistih i velikih valova koji su učinili surf lokacije Madeire poznatima na međunarodnim surf krugovima. Sve više svjetski poznatih ikona, poput Granta 'Twiggy' Bakera ili Garretta McNamare, prepuštaju se surf potencijalu Madeire. Idealna temperatura vode, zajedno s karakterističnim point breakovima i reef breakovima, neki su od razloga zašto se surferi koji nas posjećuju uvijek žele vratiti. São Vicente, Machico, Jardim do Mar, Paul do Mar, Achadas da Cruz, Porto da Cruz i Ribeira da Janela su samo neki od mjesta na kojima se možete prepustiti užitku surfanja.⁵⁶

Plivanje

Plivanje je nautička aktivnost koja u potpunosti izaziva vašu fizičku kondiciju, a na arhipelagu Madeire može se istražiti u dvije discipline: rekreativno plivanje i plivanje na otvorenim vodama. Otok Madeira jedno je od najboljih odredišta u Portugalu i svijetu za plivače na otvorenim vodama koji su strastveni prema spektakularnim krajolicima. Na sjevernoj obali, tamnoplavo more je živahno i dinamično, dok na južnoj obali možete otkriti mirno, prozirno

---

⁵⁴ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/activities/dolphin-whale-watching/>

⁵⁵ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/activities/kayaking/>

⁵⁶ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/activities/surf/>

more s blagim valovima. Neki od najpogodnijih mjesta za ovu aktivnost su Lido Bathing Complex, Praia Formosa, Garajau, plaže u Seixalu i Calheti te plaža Riveira do Natal.⁵⁷

Vožnje brodom

Vožnja brodom se nudi na više lokaciju na otoku, u Funchalu, Machicu i Calheti. Ovo je idealna prilika za pristup panoramskim pogledima na otoke. Postoji nekoliko opcija koje počinju iz raznih točaka regije, a u nekim slučajevima tura može čak završiti na Porto Santu ili na otocima Desertas. Pruža se mogućnost ukrcavanja na repliku broda iz 16. stoljeća ili katamarana, ne zanemarujući mogućnost ture na jahti ili jedrilici za ekskluzivnije iskustvo.⁵⁸

Plaže i prirodni bazeni

Postoje dvije vrste plaža na Madeiri, to su šljunčane i pješčane plaže. Neke od najljepših šljunčanih plaža su plaža Laje u mjestu Seixal na sjevernoj obali otoka, plaža Vigário u Camari de Lobos i plaža São Tiago u Funchalu na južnoj strani otoka. Nadalje, na zapadnoj strani otoka bih istaknuo plaže Portinho i Enseada u mjestu Jardim do Mar, te na istočnoj obali plaže Garajau, Ribeira Natal i São Roque. Što se tiče pješčanih plaža njih je manje nego šljunčanih. Istaknuo bih na zapadnoj obali pješčanu plažu u mjestu Calheta, na istočnoj obali plaže u mjestima Machico i Caniçal, na južnoj plažu Areeiro koja se sastoji od crnog pijeska i šljunka, te na sjevernoj obali predivnu pješčanu plažu u mjestu Seixal.⁵⁹

Svakako da su zanimljiva atrakcija i prirodni bazeni u mjestu Porto Moniz, te Doca do Cavacas i Poças das Lesmas. Prirodni bazeni Porto Moniz jedna su od glavnih atrakcija sjeverne obale otoka Madeire, oni su vulkanskog podrijetla, formirani tijekom tisućljeća hlađenjem lave, prirodna fizionomija ovih bazena omogućava stalni ulazak morske vode. Stoga se voda smatra iznimno kvalitetnom zbog svog neprekidnog obnavljanja. Prirodni bazeni Porto Moniz posjeduju popratne sadržaje poput dječijeg bazen, igrališta, svlačionica, bara, prvu pomoć, parkiralište i pristup za osobe s invaliditetom. Ležaljke i suncobrani se mogu unajmiti kako biste mogli udobno uživati u miru koji nudi ovaj vrlo poseban kompleks za kupanje.⁶⁰

---

⁵⁷ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/activities/swimming/>

⁵⁸ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/activities/boat-trips/>

⁵⁹ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/sea-lovers/beaches/>

⁶⁰ <https://visitmadeira.com/en/where-to-go/madeira/north-coast/porto-moniz/natural-pools-of-porto-moniz/>

Doca do Cavacas je mali kompleks za kupanje smješten između Lida i plaže Formosa, s prirodnim bazenom vulkanskog podrijetla i izravnim pristupom moru. Sa zapadne strane prirodnih bazena Doca do Cavacas pruža se stimulirajući pogled na najviši rt u Europi (Cabo Girão) kao i na plažu Formosa. Opremljen je tuševima, toaletima, svlačionicama i barom.⁶¹

Općina Seixal, na sjevernoj obali otoka Madeire, svojim posjetiteljima nudi niz skrivenih mjesta neupitne ljepote. To je slučaj s Poças das Lesmas, smještenih vrlo blizu plaže Laje, također poznate kao 'Jamaica Beach'. Smještene na mirnom i zaštićenom mjestu, Poças das Lesmas nude jedinstven pejzaž, tamne nijanse stjenovitih formacija kontrastiraju s tirkiznim vodama Atlantskog oceana, stvarajući prizor kojemu je teško ostati ravnodušan, iako nisu nadzirani, Poças das Lesmas imaju sanitarne objekte s tuševima i barom.⁶²

2.3. Turistički sadržaji u prirodi

Kada govorimo o kategoriji prirode, turistička strategija definira pet podkategorija, a to su: aktivnosti, vrtovi i šume, vidikovci te pješačke staze odnosno levade.

Pješačenje

Madeira ima jedinstven sustav navodnjavanja koji omogućava da se obilna količina padalina sa sjevernog dijela otoka provede do sušeg, sunčanijeg juga. Kišnica se čuva u spremištima i jezerima ili se kanalima, usmjerava iz prirodnih izvora i napaja mrežu kanala, tzv. levadas koja okružuje otok. Ovi uski kanali prenose vodu preko velikih udaljenosti do plantaža banana, vinograda i nasada povrća. Sveukupno je 2150 km kanala od kojih neki potječu iz 16. stoljeća. Uzduž sustava levada vode staze za održavanje kanala koje tako omogućavaju pristup do udaljenih dijelova otoka do kojih se ne može doći cestom.⁶³

Na sjevernoj obali Madeire, pješaci mogu otkriti neke od najljepših levada, odnosno kanala za navodnjavanje, okruženih bujnom Laurissilva šumom. Posebno je interesantna levada PR13 – Verada do Fanal (Slika 17.). Ovo šumsko područje endemično za Madeiru, nalazi se u savršenom stanju očuvanosti i razvoja, te je idealno mjesto za opuštanje i relaksaciju, dok

---

⁶¹ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/experiencing-the-city-of-funchal/enjoying-the-sea/doca-do-cavacas/>

⁶² <https://visitmadeira.com/en/where-to-go/madeira/north-coast/porto-moniz/pocas-das-lesmas/>

⁶³ Portugal, Profil 2008. 356. str

uživajte u pogledima s prirodnih vidikovaca i jedinstvenom okruženju stoljetnih Til (Ocotea foetens) šuma, od kojih su neke postojale još prije otkrića otoka.

Većina pješačkih staza duž južne obale pruža zadivljujuće poglede na Funchal, glavni grad Madeire, tu se nalaze tri levade PR 3 – Vereda do Burro i nastavak PR 3.1 – Caminho Real do Monte te PR 4 – Levada do Barreiro.

Slika 17. PR13 – Vereda do Fanal

Izvor: <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/hiking/pr-13-vereda-do-fanal/>
(22.6.2024.)

Istočna obala Madeire obiluje pješačkim stazama poput PR 5 - Vereda das Funduras, koje prolaze kroz različite okoliše, od obalnih područja do šumovitih predjela. Ovdje se pješaci mogu diviti panoramskim pogledima s visoravni Portela i upoznati istočnu točku otoka kroz stazu PR 8 - Vereda da Ponta de São Lourenço.

Zapadna obala Madeire krije neke od najimpresivnijih krajolika s pješačkim stazama koje zadovoljavaju različite ukuse, od opuštenih šetnji do avanturističkih izazova. Staze poput PR 6 - Levada das 25 Fontes i PR 19 – Caminho Real do Paul do Mar oduševljavaju posjetitelje svojom prirodnom ljepotom i bogatstvom flore i faune te ujedno jedne od najpopularnijih staza među turistima i lokalnim stanovništvom.

Centralni planinski lanac Madeire predstavlja posebno područje za ljubitelje pješčenja, s vrhovima poput Pico Ruivo i Pico do Areeiro te stazama kao što je PR 1 - Vereda do Areeiro

(Slika 18.). Ovi visoki planinski vrhovi pružaju impresivne vidike i izazovne rute za iskusnije planinare.⁶⁴

Slika 18. PR1 – Vereda do Areeiro

Izvor: <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/hiking/pr-1-vereda-do-areeiro/>
(22.6.2024.)

Golf

Golf, kao sport, uspostavio je značajnu prisutnost na otoku Madeira još od 1930-ih godina, predstavljajući devetorupnog polja u Favellas Santo da Serra Golf Clubu 1937. godine. Tijekom godina, golf na Madeiri duboko se ukorijenio, privlačeći kako lokalne entuzijaste, tako i međunarodne posjetitelje. Blaga klima koja vlada tijekom cijele godine u regiji pruža idealne uvjete za golf, čineći je popularnom destinacijom za igrače svih razina. Otok Madeira nudi golf terene svjetske klase, poput Palheiro Golfa i Santo da Serra Golf Cluba, s njihovih 18 i 27 rupa, redom. Ovi tereni ne pružaju samo izazovno igranje, već i zadivljujuće prirodno okruženje obilježeno širokim plavetnilom Atlantskog oceana koje se proteže do horizonta. Arhipelag

⁶⁴ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/hiking/>

Madeira već nekoliko godina bio je domaćin događanja PGA European Tour 'Madeira Island Open', dodatno učvršćujući svoj status kao prvoklasna golf destinacija.⁶⁵

Kanjoning

Zbog planinskog reljefa otoka i gustoće zelenila njegove šume, vodotoci koji prelaze planine otoka stvaraju savršene uvjete za ovaj sport. Canyoning na Madeiri je sve popularnija aktivnost, opremljeni adekvatnom opremom, posjetitelji se mogu spustiti niz različite tokove vode, savladavajući različite prepreke tokom spusta. Uz plivanje, skakanje, penjanje ili čak spuštanje uz užu, posjetitelji mogu istražiti neke od skrivenih i gotovo netaknutih prirodnih ljepota Madeire. Na Madeiri postoji mnogo mjesta pripremljenih za kanjoning, s različitim stupnjevima težine, ali uvijek u potpunoj sigurnosti. Također je moguće uživati u ovom sportu tijekom cijele godine: ljeti su rijeke na sjevernoj strani, s većim protokom, najprivlačnije, dok su zimi rijeke na južnoj strani preporučljivije jer su mirnije.⁶⁶

Vožnja bicikla

Vožnja bicikla na Madeiri pruža posjetiteljima izazovnu avanturu u dodiru s divljom prirodom arhipelaga. Rezervati poput Natura 2000 mreže nude označene staze za planinsko bicikljanje, dok levade i šumske ceste pružaju uzbuđljivo iskustvo s čestim preprekama. Na raspolaganju su različita mjesta za najam bicikala i specijalizirani operateri koji mogu osigurati sigurnost, prikladnu opremu te detaljno poznavanje terena. Vožnja biciklom na Madeiri pruža jedinstvenu priliku za istraživanje otoka na kotačima.⁶⁷

Penjanje

Penjanje na Madeiri nudi ljubiteljima ove aktivnosti širok raspon savršenih lokacija. Za početnike, kao i za iskusne entuzijaste, penjanje na Madeiri nudi nekoliko opcija, postoji mnogo stjenovitih izdanaka s pravim profilom za istraživanje u planinskim područjima unutrašnjosti ili na obalnim liticama. Razni specijalizirani operateri u arhipelagu spremni su vas voditi u

---

⁶⁵ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/golf/>

⁶⁶ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/canyoning/>

⁶⁷ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/bike-tours/>

avanturističko iskustvo. Osim toga, bazaltni stijenski zidovi koji se nalaze diljem teritorija vrlo su čvrsti, što pruža povećane sigurnosne uvjete za penjanje na Madeiri.⁶⁸

Promatranje ptica

Flora i fauna otoka Madeire su među najvažnijim i najcjenjenijim bogatstvima arhipelaga. Obilasci promatranja ptica na Madeiri nude trenutke zajedništva s živahnošću ekosustava Madeire. Bilo na kopnu ili na moru, posjetitelji imaju priliku izbliza upoznati kopnene i morske ptice, od kojih su mnoge rijetke i zaštićene vrste. Nekoliko endemskih vrsta i podvrsta s Madeire i Makaronezije integrira i obogaćuje ovaj ekosustav. Među gnjezdaricama i migratornim vrstama, možete naići na ptice kao što su:

- Zeba (*Fringilla coelebs madeirensis*);
- Madeiranski vatrogłavi kraljić (*Regulus ignicapillus madeirensis*);
- Crvendać (*Erithacus rubecula rubecula*);
- Planinska pastirica (*Motacilla cinerea schmitzi*);
- Zinoova petrela (*Pterodroma Madeira*)⁶⁹

Paraglajding

Morfološke karakteristike otoka čine ovu aktivnost jednom od najatraktivnijih za paraglajdere i letače zmajem te za one koji vole ekstremne trenutke. Oštre konture, tipične za cijelu regiju, nude idealne uvjete za paraglajding na Madeiri. Naći ćete, diljem cijelog teritorija, izvrsna mjesta za polijetanje i ostvarivanje sna o isprobavanju ove aktivnosti. Među njima su najpopularniji Pico da Cruz, Vidikovac Madalena do Mar, Porto da Cruz i Prazeres.⁷⁰

Vidikovci

Na Madeiri se nalazi preko 45 vidikovaca, budući da otočje Madeira obiluje raznolikom orografskom strukturom, postoje brojni panoramski pogledi u bezbrojnim zakutcima. Na sjevernoj obali Madeire, vidikovci kao što su Balcões, Ribeira da Janela, Rocha do Navio, Santinha, Parque de Merendas i drugi, pružaju posjetiteljima raznolike pejzaže s filmskim

---

⁶⁸ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/climbing/>

⁶⁹ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/bird-watching/>

⁷⁰ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/activities/paragliding/>

obrisima koji uvijek iznenađuju. Sa sjeverne obale možete uživati u zelenim dolinama, kontrastu planinskih padina i plavetnilu Atlantskog oceana.

Na južnoj obali, vidikovci kao što su Cabo Girão, Eira do Serrado, Boca dos Namorados, Pico i Achada de Santo Antão, omogućavaju posjetiteljima promatranje kristalno čiste plave vode duž obale. Na istočnoj obali se nalaze vidikovci Ponta do Rosto, Portela, Pico do Facho, Queimada, Contenda i Cristo Rei.

Na zapadnoj obali, vidikovci poput Fio, São Sebastião, Espigão, Pousada dos Vinháticos, Encumeada, Piarro, Jardim do Mar i drugi, pružaju izvanredne poglede na planine i more.

U središnjem planinskom lancu, vidikovci poput Eira do Serrado, Ninho da Manta, Pico do Areeiro, Bica da Cana, pružaju široku perspektivu nad dolinom São Vicente obilježenom gustim Laurissilva šumama. Ti vidikovci su nezaobilazna stanica za svakog posjetitelja arhipelaga Madeira.⁷¹

Vrtovi

Zbog svoje suprotropske klime, otoci Madeire obiluju raznolikom florom koja uključuje cvijeće, biljke i drveće iz cijelog svijeta. Vrtovi na Madeiri privlače posjetitelje svojim šarenim bojama, mirisima i živim ekosustavom, što otok opravdano naziva "vrtom u oceanu".

Na sjevernoj obali Madeire, u parohiji Arco de São Jorge u Santani, nalazi se ružičnjak koji je jedinstven u Europi i svijetu, s preko 1700 različitih vrsta ruža. Također, Quinta do Arco u São Jorge pruža priliku za posjet jednom od najiznimanijih ružičnjaka na svijetu, u kojem se mogu pronaći vrlo rijetke vrste.

Na jugu Madeire, priroda cvjeta čak i u gradovima. Posjet vrtovima u gradu Funchalu oduševit će vas bujnom zelenom vegetacijom i živopisnim, šarenim cvjetovima. Na primjer, Botanički vrt Madeire, osnovan 1960. godine, dom je raznovrsne kolekcije biljnih vrsta iz cijelog svijeta, od kojih su neke ugrožene vrste.

Ostali značajni vrtovi na Madeiri uključuju Ajuda Gardens, Santa Luzia Gardens, Funchal Municipal Garden, Quinta das Cruzes Garden, Quinta Magnólia Garden, Monte Palace Madeira - Tropical Garden, Palheiro Gardens, Núcleo dos Dragoeiros Garden, Monte Municipal Park, Santa Catarina Park i Quinta Vigia. Neke od tropskih i suprotropskih vrsta biljaka dovezenih na

---

⁷¹ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/nature-seekers/viewpoints/>

otok u 18. i 19. stoljeću od strane britanskih trgovaca mogu se pronaći u vrtovima na imanjima s romantičnom atmosferom u parohijama Monte, Camacha, Santo da Serra i Jardim da Serra. Osim toga, i otok Porto Santo ima bujne, njegovane vrtove s iznimno raznolikom faunom i florom. Quinta das Palmeiras u Vila Baleiri primjer je mini zoološkog vrta i mini botaničkog vrta smještenog u jednom od suhih područja Porto Santa, s raznim vrstama biljaka i životinja.⁷²

2.4. Gastronomija

Jedno od najprepoznatljivijih jela s Madeire je "espetada", to je marinirana i pečena govedina narezana na komadiće te nabodena na grančicu lovora i pečena na otvorenoj vatri. (Slika 19.)

Ovo jednostavno jelo simbolizira praktičnost i autentičnost madeirske kuhinje. Osim toga, tu je i crni zmijičnjak odnosno "black scabbardfish", riba koja je temelj tradicionalne madeirske prehrane. Priprema se na različite načine, no najčešće se fileтира i poha s brašnom i jajima.

Uz glavna jela, neizostavna su i omiljena predjela posjetitelja Madeire, poput grilanih jakoba, ova morska hrana stiže na stol vruća, a aromatizirana je maslacem i sokom od limuna.

Madeira je poznata po specijalitetima kao što je tuna steak s umakom "vilão", umakom od bijelog vina, octa i luka, koji je postao prepoznatljiv za ovu regiju. Ovaj umak također se može koristiti za morsku ribu poput skuše, koja je također česta u morima oko arhipelaga.

Vino i ocat su važni sastojci tradicionalne madeiranske kuhinje, još jedno jelo koje se ističe je "carne vinho e alhos", svinjsko meso marinirano u vinu i češnjaku, koje se najčešće uživa tijekom Božića. Voće također igra važnu ulogu u gastronomiji Madeire, s mnogobrojnim vrstama voća koje se uzgajaju na ovom otoku poput banana, tamarila, marakuje i krušaka. Osim voća, bilje poput lovorovog lista također se koristi u pripremi jela kako bi se naglasila autentičnost okusa.⁷³

Slika 19. Tradicionalno jelo Espetada

Izvor: <https://madeiraislandfood.blogspot.com/p/espetada-madeirense-regional.html> (22.6.2024.)

---

⁷³ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/experiencing-the-city-of-funchal/madeira-cuisine-and-wine/>

Bolo do caco je tradicionalni kruh s Madeire, koji se ističe svojom specifičnom teksturom i okusom. (Slika 20.) Glavni sastojci ovog kruha uključuju pšenično brašno, kvasac, sol, vodu te slatki krumpir (batat), čija prisutnost doprinosi karakterističnoj mekoći i blago slatkastom okusu proizvoda. Proces pripreme uključuje miješanje sastojaka u homogenu smjesu, dizanje tijesta te pečenje na vrućem kamenu ili ploči. Ova metoda pečenja, koja je kruhu dala i njegovo ime (caco – ploča), osigurava jedinstvenu aromu koju je teško replicirati konvencionalnim tehnikama pečenja. Bolo do caco nije samo nutritivno vrijedan izvor ugljikohidrata, već također ima kulturnu i društvenu vrijednost, jer se često poslužuje u kontekstu zajedničkih obroka i proslava.⁷⁴

Slika 20. Bolo do caco

Izvor: https://www.tripadvisor.pt/Restaurant_Review-g189167-d2252764-Reviews-Casa_do_Bolo_do_Caco-Funchal_Madeira_Madeira_Islands.html (22.6.2024.)

Slastice su neizostavan dio kulturnog identiteta Madeire, otoka s bogatom poviješću i tradicijom u proizvodnji slastica. Mousse od kustarde jabuke i puding od Surinamske trešnje samo su neki od slatkih užitaka. Od davnih vremena, stanovnici Madeire uspješno su uzgajali šećernu trsku te stvarali proizvode od nje, čime su postigli izuzetan uspjeh u izvozu šećera na glavno kopno Europe, Afriku i Aziju već od 15. stoljeća. "Bijelo zlato" postalo je izvor

---

⁷⁴ <https://www.196flavors.com/portugal-bolo-do-caco/>

bogatstva za ovaj otok tijekom niza stoljeća koji su uslijedili. Tradicija proizvodnje slastica na Madeiri razvila se iz kombinacije kvalitetnih proizvoda od šećerne trske i egzotičnog voća regije, rezultirajući receptima koji su opstali do današnjeg dana. Melasa od šećerne trske, ključan je sastojak u pripremi slastica na Madeiri te im daje prepoznatljiv okus, a od nje se rade razne vrste medenjaka. Madeiranska "Queijada" (kolač od svježeg sira) također je jedan od zaštitnih znakova slastica na otoku, napravljen od svježeg sira i jaja, ovaj kolač oduševljava svojim okusom i teksturom, a idealan je za doručak ili užinu. (Slika 21.)

Nakon obroka u većini restorana na Madeiri, vjerojatno će vam biti ponuđen "pudding" od marakuje. Obično domaće pripremljen i od svježih marakuja, male tamne sjemenke ovog voća doprinose prezentaciji ovog žućkasto obojenog deserta.⁷⁵

Slika 21. Madeiranska queijada

Izvor: <https://www.receitasemenu.net/queijadas-da-madeira/> (22.6.2024.)

Vino Madeira

U 16. st. brodovi koji su pristajali u Funchau uzimali su lokalno vino. Vino madera nije još bilo potpuno sazrelo i često se kvarilo tijekom putovanja, te su pomorci počeli dodavati vinski destilat kako bi ga poboljšali. Nakon dugog, vrućeg putovanja činilo se kako se vino popravilo, te se kvalitetna madera počela slati na kružna putovanja kao alternativa dozrijevanju vina u funchalskim podrumima. Ova je skupa metoda zamijenjena sustavom estufa, koji se dana još

---

⁷⁵<https://visitmadeira.com/en/what-to-do/food-and-wine-enthusiasts/traditional-madeira-food/sweet-tradition/>

uvijek koristi. Velike količine vina zagrijavaju se između 30°C i 50°C na tri mjeseca do godine dana da bi se ubrzao proces dozrijevanja: najbolja su vina „kuhana“ polaganije i blaže. Madere se najbolje zagrijavaju na suncu te polako sazrijevaju u potkrovljima vinskih kuća.⁷⁶

Postoje četiri vrste vina: (Slika 22.)

1. Sercial – pravi se od bijelog grožđa koje raste na visinama do 1000 m. Kvalitetna madera Sercial treba odležati najmanje 10 godina pri čemu dobiva boju jantara,
2. Verdelho – grožđe se uzgaja u hladnim vinogradima i na nižim visinama nego Sercial. Pije kao aperitiv, slađe je od Serciala, te dobro paše uz kolač Madeira (koji su izmislili Englezi samo za ovu svrhu).
3. Bual – grožđe raste u nižim toplijim predjelima. Ovo sočno tamno vino bogatog okusa srednje je slatkoće, odlično paše uz sireve i slastice, a najbolje ga je piti na sobnoj temperaturi.
4. Malmsey – najslavnija madera, pravi se od grožđa malvazije uzgojenog u sunčanim vinogradima zaštićenim liticama, gdje stijena po danu apsorbira vrućinu koja grije grožđe po noći. Rezultat je jako tamno vino koje se pije kao digestiv nakon jela.⁷⁷

Slika 22. Vina Madeire

Izvor: <https://www.vinovest.co/blog/madeira-wine> (22.6.2024.)

Poncha je tradicionalni napitak s otoka Madeire, koji zauzima značajno mjesto u kulturnom i društvenom životu ovog portugalskog otočja. (Slika 23.) Izvorni recept za ponchu uključuje

---

⁷⁶ Portugal, Profil 2008. 351. str

⁷⁷ Portugal, Profil 2008. 351. str

bijeli rum dobiven iz šećerne trske, svježi limunov sok, med te šećer, iako postoje brojne varijacije koje uključuju različite vrste citrusa i drugih voćnih sokova. Karakteristično za pripremu ovog pića je upotreba posebnog alata nazvanog "caralhinho" ili "mixelote," koji se koristi za miješanje sastojaka kako bi se postigla homogena smjesa. Poncha se često konzumira kao aperitiv te je poznata po svojoj sposobnosti da zagrije tijelo i podigne raspoloženje, zbog čega se povezuje s društvenim okupljanjima i proslavama.⁷⁸

Slika 23. Poncha (tradicionalni koktel)

Izvor: <https://www.tasteatlas.com/poncha> (22.6.2024.)

2.5. Kulturna baština

Madeiranski vez

Madeiranski vez je tradicionalna vrsta ručnog vezivanja koja ima dugu povijest na otoku. (Slika 24). Smatra se da su ti vezovi počeli nastajati još u 15. stoljeću, uglavnom pod utjecajem prirodnih motiva s otoka. Prvotno su ih izrađivale plemkinje s ciljem ukrašavanja kućanskih predmeta, odjeće i crkava. Unatoč staroj tradiciji, šivanje Madeiranskih vezova nije steklo priznanje na regionalnoj, nacionalnoj ili čak internacionalnoj razini sve do druge polovice 19. stoljeća, kada su engleski trgovci iz Funchala počeli izvoziti ove rukotvorine u Ujedinjeno Kraljevstvo. Interes stranaca, poput Britanaca, Nijemaca i Amerikanaca, pomogao je potaknuti razvoj ovog obrta, a danas postoji niz tvrtki koje se bave proizvodnjom Madeira veza te oko 1000 vezilja koje se svakodnevno posvećuju ovom umjetničkom zanatu. Tehnika izrade ovih

---

⁷⁸ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/food-and-wine-enthusiasts/traditional-madeira-food/>

vezova je izrazito detaljna i zahtjevna, a materijali poput lana, prirodne svile, organdija i pamuka koriste se i danas, uz certifikat autentičnosti od strane Instituta za vino, vezove i ručne radove Madeire. S obzirom na razinu detalja, svaki komad može potrajati nekoliko mjeseci za izradu, ovisno o veličini dizajna. Madeira vezovi se danas koriste na različitim vrstama proizvoda, uključujući stolove, krevete, kupaonice ili odjeću za odrasle i djecu.⁷⁹

Slika 24. Madeiranski tradicionalni vez

Izvor: <https://www.madeira-online.com/madeira-bordado-madeira-embroidery/> (22.6.2024.)

Tradicionalni zanati

Odjevni predmeti poput "Botas de Vilão" (Slika 25.) i "Barrete de Orelhas" (Slika 26.) nastali su iz potrebe za zadovoljenjem osnovnih potreba stanovništva, dok su se s vremenom razvili u umjetničke i kreativne proizvode. Botas de Vilão, poznate i kao "seljačke čizme", predstavljaju važan element tradicionalne proizvodnje obrta na Madeiri. Čizme su nastale u kontekstu ograničenih resursa, gdje je dio stanovništva, posebno iz unutrašnjosti otoka, bio prisiljen hodati bosu. Izrađene od kože, "botas de vilão" ručno su izrađivane i poznate po svojoj izdržljivosti, trajnosti i nepropusnosti. Tradicionalno su izrađivane na dva različita načina: "ravne čizme" od kože koza i goveđe kože, te "seljačke čizme" od goveđe kože s gumiranom potplatom, pogodne za poljoprivredne radove i teške ruralne uvjete.⁸⁰

⁷⁹ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/madeira-embroidery>

⁸⁰ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/madeira-crafts/botas-de-vilao/>

Slika 25. Botas de vilão

Izvor: <https://visitmadeira.com/pt/o-que-fazer/apaixonados-por-cultura/artesanato/botas-de-vilao/> (22.6.2024.)

Barrete de orelhas su tradicionalne beretke od ovčje vune poznate po svojim pokrivalima za uši. Ručno su izrađivani od strane lokalnog stanovništva, a različite varijacije ovisile su o regiji. Osim toga, industrija proizvodnje pletenih predmeta, poput košara i namještaja od trske, dio je bogate tradicije koja se prenosi s koljena na koljeno u obiteljima. Proizvodnja pletenih predmeta ima svoje korijene u Camachi, župi smještenoj u zaleđu općine Santa Cruz. Područje Camache, zahvaljujući svojoj nadmorskoj visini, ima zemlju s mnogo vode, bitan uvjet za rast vrba. Obilje ovih stabala omogućilo je razvoj proizvodnje ovog zanata u regiji. Radi se o izradi predmeta za svakodnevnu upotrebu, poput torbi, kutija i košara, ili komada namještaja poput stolica i stolova.⁸¹

---

⁸¹ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/madeira-crafts/madeira-wicker/>

Slika 26. Barrete de orelhas

Izvor: <https://museus.madeira.gov.pt/DetalhesObra/Index/1055?tipo=OBJ> (22.6.2024.)

Folklor

Folklor na Madeiri, autentičan je prikaz kulturne baštine regije i važan dio identiteta ovog otoka. Predstavljen kroz folklorne grupe, posebno je prepoznatljiv po tradicionalnom plesu 'Bailinho', koji se izvodi uz pratnju tradicionalnih vokala i glazbenih instrumenata karakterističnih za regiju. Povijesna autentičnost Madeirskog naroda ogleda se u pokretima i glazbi koja oživljava svakodnevni život, poput pastirskih tradicija, poljoprivrede i ljubavi, među ostalim. Lokalne zajednice s ponosom predstavljaju svoje folklorne grupe, koje su uglavnom sastavljene od domaćih stanovnika, na kulturnim događanjima ili tradicionalnim festivalima. Glazbeni instrumenti korišteni u folkloru zaslužuju posebnu pažnju zbog svoje raznovrsnosti i autentičnosti, poput machete, rajãa, braguinhe, viols de arame, trokuta i lokalno izrađenog brinquinha. Odjeća folkloru, iako s utjecajem Minhota, Mauraca, Afrikanaca i Flamandera, ima jedinstvene detalje poput kombinacije boja, šešira i čizama koji su prepoznatljivi. Gledanje nastupa folklornih grupa postaje nezaobilazno iskustvo za sve koji žele bolje upoznati kulturu Madeire kroz autentične izvedbe na ulicama Funchala tijekom festivala.⁸²

S više od 600 godina povijesti, ovaj atlantski arhipelag ponosno čuva veliku zbirku crkava, muzeja, spomenika i drugih kulturnih prostora.

---

⁸² <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/folklore/>

Muzeji

Muzeji Madeire izvrsna su mjesta za detaljno upoznavanje povijesnog puta ovog arhipelaga vulkanskog podrijetla, kao i nekih njegovih stoljetnih tradicija. Budući da je ponuda prilično velika, postoje opcije prikladne za sve interese i sve uzraste. Od muzeja posvećenih proizvodnji vina i bogatoj povijesti vinove loze, do onih koji istražuju lokalnu kulturu, tradiciju i umjetnost. Etnografski muzej Madeire, Muzej veza i zanata ili Centar „priča o Madeiri“, samo su neki od primjera. Također moguće je pronaći prostore potpuno posvećene raznim umjetničkim izrazima: od tradicionalne sakralne umjetnosti do najeksperimentalnije suvremene umjetnosti. Osim toga, muzeji Madeire pokrivaju vrlo različite teme kao što su karijera međunarodnog nogometaša Cristiana Ronalda, stoljetna tradicija proizvodnje vina na Madeiri, uzgoj šećerne trske, ili vremenu koje je Kristofor Kolumbo proveo na otoku Porto Santo.⁸³

Crkve

Madeira broji čak 47 sakralnih objekata duž otoka, crkve na Madeiri predstavljaju važan dio vjerske i kulturne baštine arhipelaga. Naslijeđe crkava odražava snažnu povezanost s katoličanstvom, što je prisutno još od početaka kolonizacije arhipelaga. Crkve nisu samo prostori posvećeni bogoslužju, već su također važna mjesta okupljanja, proslava i umjetničkog izraza stanovnika otoka. Različiti stilovi arhitekture, poput baroka, manuelinskog, gotike, rokokoja i modernih pristupa, dočaravaju različite periode u povijesti Madeire. U crkvama se često mogu pronaći umjetnička djela kao što su pločice, slike, skulpture, pozlaćeni drveni radovi te sakralni nakit, što dodatno upućuje na njihovu kulturnu važnost.⁸⁴

Kulturni centri

Na Madeiri se nalaze brojni kulturni centri koji promoviraju različite ciljeve. Posjetitelji mogu pronaći centre smještene u povijesnim zgradama, poput Kulturološkog centra - Quinta do Revoreda. Ovaj prostor, okružen ugodnim vrtovima, kupilo je Gradsko vijeće Santa Cruz i trenutno ima izložbenu sobu, radionicu likovne umjetnosti, fotografski laboratorij, knjižnicu i amfiteatar na otvorenom. Isto tako i u modernim objektima, poput Kulturološko-kongresnog centra u Porto Santu koji ugošćuje kongrese, glazbene priredbe i projekcije filmova. Osim toga,

---

⁸³ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/museums/>

⁸⁴ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/churches-and-chapels/>

centri kao što su Kulturološki centar Santana ili Kulturni centar John dos Passos također imaju primarnu misiju u širenju rada umjetnika povezanih s arhipelagom.⁸⁵

Tobogan Monte

Tobogan u mjestu Monte je svakako dio tradicije i nasljeđa Madeire. Spuštajući se u košari od pruća po drvenim tračnicama moguće je preći spust dug 2 kilometra od Montea do Livramenta u 10 minuta. (Slika 27.) Na tisuće se ljudi svake godine spušta ovim toboganima oduševljeni iskustvom vožnje u punoj brzini niz glavnu cestu na drvenim saonicama. Sjedalo s jastukom ublažava vožnju, a putnici su u sigurnim rukama vozača tobogana koji ga guraju i njime upravljaju odostraga, koristeći čizme s gumenim potplatom kao kočnice. Spuštanje toboganom uvedeno je na Madeiri kao oblik prijevoza putnika oko 1850. godine.⁸⁶

Slika 27. Tobogan Monte

Izvor: https://www.tripadvisor.es/LocationPhotoDirectLink-g189165-i387678053-Madeira_Islands.html
(22.6.2024.)

2.6. Društveni događaji

Na Madeiri se svake godine održavaju razni događaji koji obogaćuju turistički zabavni program arhipelaga. Ovi događaji pokrivaju širok spektar tema - od kulture i tradicije, do sporta i proslava prirode. Neki od najpoznatijih događaja su doček Nove godine, samo nekoliko minuta nakon ponoći, prekrasan vatromet obasjava zaljev Funchal, čime se stvaraju jedinstveni prizori

---

⁸⁵ <https://visitmadeira.com/en/what-to-do/culture-passionates/heritage/cultural-centres/>

⁸⁶ Portugal, Profil 2008. 350. str

u svijetu. Također, tu je i Karneval, koji se obilježava krajem veljače ili početkom ožujka, kada se događa velika karnevalska povorka i drugi događaji s maskama i kostimima. Tijekom proljeća, s dolaskom cvijeća, Madeira domaćin je jednog od najljepših trenutaka turističkog zabavnog kalendara, neusporedivi Flower Festival. Nadalje, Atlantic Festival u lipnju predstavlja spoj umjetnosti, glazbe i vatrometa, otvarajući ljetnu sezonu s međunarodnim natjecanjem pirotehlike i besplatnim glazbenim koncertima. Wine Festival slavi bogatu tradiciju proizvodnje vina na Madeiri, dok Columbus Festival na otoku Porto Santo oživljava povijest i otkrića koja su obilježila to područje. Prvog tjedna u listopadu se održava Festival prirode na Madeiri posvećen je sportovima u prirodi, ovaj festival promovira raznolike sportske aktivnosti gdje su adrenalin i kontakt s prirodom ključni elementi.⁸⁷

2.7. Briga o zdravlju i duhu

Otok Madeira poznat je po svojoj prekrasnoj prirodi, blagoj klimi i bogatoj kulturnoj baštini. No, u posljednje vrijeme, Madeira se sve više profilira kao destinacija za turiste koji traže opuštanje i obnovu zdravlja i duha. Postojeća strategija razvoja turizma na otoku Madeiri definira ovu kategoriju kroz četiri ključne stavke: talasoterapiju, psamoterapiju, jogu i meditaciju. Talasoterapija je terapija morskom vodom, koristi blagodatni mora za poboljšanje zdravlja i dobrobiti. Na Madeiri, turisti mogu uživati u raznim talasoterapijskim tretmanima koji uključuju kupke u morskoj vodi, morske alge i blato te inhalacije morskog zraka, dok je psamoterapija, ili terapija pijeskom, terapija koja koristi zagrijani pijesak koji pomaže u ublažavanju bolova u mišićima i zglobovima, poboljšava cirkulaciju te pruža osjećaj dubokog opuštanja, te naposljetku prakticiranje meditacije i joga pomaže u smanjenju stresa, poboljšanju koncentracije i postizanju unutarnjeg mira.⁸⁸

---

⁸⁷ <https://visitmadeira.com/en/whats-on/events-programme/>

⁸⁸ Secretaria Regional da Economia, Turismo e Cultura: Estratégia para o turismo da região autónoma da Madeira 2022-2027, 2024.

3. Održivi razvoj

Održivi razvoj turizma prema WTO podrazumijeva korištenje prostora na način koji omogućava zadovoljenje turističkih, socijalnih i estetskih potreba, pri čemu se očuvava kulturna cjelovitost i minimiziraju ekološki utjecaji koje stvaraju organizatori turizma, te podrazumijeva razvoj ne samo usko turističkih djelatnosti, već i onih povezanih s turizmom, koji osiguravaju dugoročan razvoj i stabilnost kako na lokalnoj, tako i na globalnoj razini.⁸⁹ Još jedna bitna stavka na koju moramo obratiti pozornost pri održivom razvoju turizma je nosivost prostora, koja predstavlja tehnički termin za maksimalni prihvatni kapacitet, odnosno moguće opterećenje na određenom prostoru ili okolišu. Nosivost prostora se dijeli na pet segmenata: turistička, efektivna, socijalna, ekonomska i ekološka nosivost prostora.⁹⁰

U posljednjih nekoliko desetljeća, koncept sporog turizma (eng. slow tourism) sve više dobiva na važnosti kao alternativa masovnom turizmu koji je započeo 1960-ih godina. Spor turizam karakteriziraju sporiji ritam, veća smirenost, težište na otkrivanju malih, osebnih i osobnih doživljaja, alternativni pristupi rutama, lokalnoj kulturi te svjesnost i briga za okoliš. Ovaj pristup stavlja naglasak na autentične doživljaje i održivost, te omogućuje dublje povezivanje s destinacijom i njenim ljudima. Razvoj sporog turizma donosi nove motive za putovanja, uključujući avanturizam, agroturizam, krstarenja, ekoturizam, obrazovni turizam, autohtoni turizam, medicinski turizam, glazbeni turizam, vjerski turizam, volontiranje, sportski turizam, planinarenje, trčanje, promatranje ptica i druge. Ove nove vrste turizma omogućuju turistima da istraže destinaciju na drugačiji način, često kroz aktivnosti koje su ekološki prihvatljive i kulturno obogaćujuće. Spor turizam omogućuje destinacijama da poboljšaju svoj položaj kao turističke atrakcije i povećaju ekonomski prihod, s obzirom da su turisti spremni platiti više za vrhunsko iskustvo koje uključuje autentičnost i visoku kvalitetu usluge.⁹¹

Nosioci ponude na Madeiri uvjereni su da su turisti spremni platiti više za bolja iskustva, što je dodatno potaknuto činjenicom da Madeira nije morala rehabilitirati svoj teritorij ili baštinu zbog masovnog turizma. Umjesto toga, model sporog turizma se razvija pozitivno, bez troškova promjene imidža. Madeira također privlači digitalne nomade i tehnološke tvrtke, što dodatno

---

⁸⁹ Grofelnik, Hrvoje: „Je li održivi razvoj turizma ostvariv?“ 25.-26.

⁹⁰ Grofelnik, Hrvoje: „Je li održivi razvoj turizma ostvariv?“ 27.-28.

⁹¹ Opportunities for Slow Tourism in Madeira, University of Madeira, 21.8.2019.

doprinosi gospodarskom rastu regije. Otok je prepoznat po projektima i inicijativama koje su usmjerene na održivost, uključujući strategije razvoja za razdoblje 2022.-2027. godine, platformu za kružnu ekonomiju, strategiju upravljanja otpadom i različite projekte u okviru programa Life.

Održivi razvoj na Madeiri temelji se na integraciji strateških i operativnih principa koji naglašavaju vodeću ulogu turističkog sektora u održivom razvoju. Ključna komponenta ove politike je uključivanje lokalne zajednice, uključujući javni i privatni sektor, stanovnike, poduzetnike i investitore, u proces razvoja i certificiranja turizma. Ova participativna metoda omogućuje identifikaciju utjecaja i uspješnu implementaciju održivih praksi. U skladu s ciljevima Strategije za turizam Autonomne Regije Madeire za razdoblje 2022.-2027., naglasak je stavljen na jačanje upravljanja destinacijom, investiranje u raznolikost i diferencijaciju turističke ponude, te povećanje prepoznatljivosti destinacije. Također, značaj se pridaje privlačenju, kvalifikaciji i vrednovanju ljudskih resursa u sektoru, promicanju ulaganja i osiguravanju održivosti destinacije.⁹²

Unutar tih okvira, transparentna i objektivna komunikacija politike održivog upravljanja Madeire svim sudionicima procesa ključna je za postizanje postavljenih ciljeva. Kroz etički pristup prema zaposlenicima, dobavljačima i posjetiteljima, te promicanjem sigurnog i participativnog okruženja, Madeira teži stvaranju pravednih radnih prilika, zdravlja i blagostanja, jednakosti i kontinuiranog obrazovanja i obuke. Održivi razvoj na Madeiri dodatno je podržan kroz poticanje lokalnih proizvoda i usluga, razvoj inovativnih poslovnih koncepata, te odgovorno korištenje i upravljanje prirodnim resursima. Ova sveobuhvatna politika održivosti integrira se u sve aspekte turizma, od ekonomskog i kulturnog do društvenog i ekološkog, čime se osigurava dugoročna održivost i autentičnost destinacije.⁹³

Posebna pažnja posvećuje se očuvanju, unapređenju i odgovornom korištenju prirodnih resursa, što uključuje fokusiranje na obnovljive izvore energije s ciljem dekarbonizacije te bolje upravljanje vodama, otpadom i šumama. Ove mjere izravno doprinose smanjenju emisija stakleničkih plinova, čime se osigurava čišći i zdraviji okoliš za lokalno stanovništvo i posjetitelje. U ekonomskom smislu, turizam se smatra regenerativnim faktorom lokalne

---

⁹² Madeira's tourism sustainability management policy, António Eduardo de Freitas Jesus, 22.08.2022.

⁹³ Madeira's tourism sustainability management policy, António Eduardo de Freitas Jesus, 22.08.2022.

ekonomije koji potiče kreativnost i inovacije. Stoga je prioritet privući ulaganja, podržati rast malih i srednjih poduzeća, te promovirati zapošljavanje, obuku i pravedne radne uvjete.⁹⁴

Socijalna dimenzija održivosti na Madeiri uključuje promicanje obrazovanja, zdravlja i blagostanja, jednakosti i pristupa zaposlenju i uslugama. Poseban naglasak stavlja se na obuku i obrazovanje o otpornosti i ublažavanju rizika i katastrofa, što je usko povezano s klimatskim promjenama, jer su požari na Madeiri česta pojava. Kultura, kao četvrti stup održivosti, uključuje očuvanje i unapređenje povijesne i kulturne baštine, što pridonosi promicanju kulturnog identiteta i stvaranju jedinstvene ponude koja privlači interes i ulaganja. Uključivanje lokalne zajednice u očuvanje kulturne baštine ključno je za održavanje autentičnosti destinacije. Povezivanjem koncepta sporog turizma s održivim razvojem postaje očigledno da postojeća usklađenost s vrijednostima održivosti može biti ključna za dugoročni prosperitet i sinergiju između turizma, očuvanja okoliša i društvenog razvoja na otoku Madeiri. Naglašavanjem pomaka prema sporijem i održivijem modelu turizma ne samo da se može očuvati jedinstvena prirodna i kulturna baština Madeire, nego i pridonijeti ukupnoj dobrobiti lokalne zajednice i poboljšanju iskustva posjetitelja. Ova integracija načela održivosti u turističke prakse može stvoriti uravnotežen i otporan turistički ekosustav koji je manje ovisan o masovnom turizmu, a više usmjeren na kvalitetu, autentičnost i dugoročnu održivost. Na taj način, Madeira se može pozicionirati kao svjetionik izvrsnosti u održivom turizmu, postavljajući primjer drugim destinacijama koje nastoje uskladiti rast turizma s zaštitom okoliša i razvojem zajednice.⁹⁵

---

⁹⁴ Madeira's tourism sustainability management policy, António Eduardo de Freitas Jesus, 22.08.2022.

⁹⁵ Madeira's tourism sustainability management policy, António Eduardo de Freitas Jesus, 22.08.2022.

Zaključak

Arhipelag Madeira smješten je u Atlantskom oceanu, oko 600 kilometara zapadno od obale Maroka i oko 1000 kilometara jugozapadno od Lisabona, bio je jedno od prvih portugalskih uporišta još od 15. stoljeća te predstavlja sintezu bogate povijesti, izvanredne bioraznolikosti i prirodnih ljepota te kulturnih bogatstva. Madeira je autonomna regija Portugala, što znači da ima određeni stupanj samouprave. Ova politička autonomija regiji omogućava da donosi odluke koje su u najboljem interesu lokalnog stanovništva, posebno u pogledu upravljanja resursima i razvoja turzima. U gospodarskom pogledu, turizam se nameće kao ključna gospodarska grana arhipelaga koja mora biti podržana dobrom povezanošću otočja zračnim i pomorskim putem. Kada pogledamo gdje Madeira stoji na svjetskom turističkom tržištu, možemo ju usporediti s poznatim destinacijama Makaronezije poput Kanarskih otoka, Azora i Zelenortskih otoka te Baleara.

Madeira se izdvaja kao destinacija koja privlači širok spektar turista od onih koji traže avanturu i aktivan odmor, do onih koji preferiraju mir i opuštanje, poželjna je destinacija digitalnih nomada, golfera, te zaljubljenika u prirodu. Porto Santo zbog svojih karakteristika posjeduje dva ključna faktora za privlačenje gostiju tijekom cijele godine, a to su, devet kilometara dugačka pješčana plaža i blaga klima tijekom cijele godine. Isto tako se ističe izričitom povijesnom važnošću kao dom Kristofora Kolumba. S druge strane, Madeira je „dragulj“ Makaronezije zbog svoje bioraznolikosti i visokog stupnja endemskih vrsta koje tamo žive. Kao rezultat inicijativa kojima je cilj očuvanje bogate flore i faune, osnovani su prirodni rezervati Ponta de São Lourenço, Otočje Desertas, Garajau, Sítio da Rocha do Navio te otočje Selvagens, dok je od velike važnosti zimzelena suprotnska šuma Laurissilva, najveća i najraznovrsnija te vrste na svijetu koja ističe važnost zaštite prirodnih resursa i očuvanja endemskih vrsta kao dio bogate ekološke baštine otoka. Poljoprivredne aktivnosti, koji su nekad bili glavni pokretač razvoja, i dalje zauzimaju značajno mjesto u lokalnoj ekonomiji.

Analizirajući turističku ponudu arhipelaga, istraživanje je identificiralo ključne elemente poput raznovrsne ponude smještaja, gdje će svaka vrsta turista, bilo to obitelji s djecom ili „backpackeri“, naći odgovarajući smještaj. Raznovrsni turistički sadržaji na moru i u prirodi, gastronomija bogata lokalnim specijalitetima te kulturni događaji ključni su za privlačenje gostiju, ne samo da po prvi put posjete arhipelag, već da se na njega ponovo i vrate.

Kao autor ovog rada, imao sam priliku i osobno posjetiti ovaj arhipelag koji još i nazivaju „europskim Hawaii-ma“ te se iz prve ruke uvjeriti u predivna prirodna bogatstva ovih otočja, iskusiti harmoniju između prirode i kulture, gostoljubivost lokalnog stanovništva i fantastičnu gastronomiju. Također sam imao priliku čuti i vidjeti kako ljudi žive na otoku i što lokalno stanovništvo misli o turizmu, te sam donio zaključak da je zahvaljujući niskobudžetnim aviokompanijama Madeira postala dostupna širokim masama, što je dakako povećalo prepoznatljivost destinacije. No, ovaj porast prepoznatljivosti donio je i svojevrсни masovni turizam, gdje su svi dionici ponude svjesni da je to krivi smjer kretanja turizma.

Shodno tome, „slow tourism“ postaje sve značajniji, što se i očituje u najbitnijem strateškom dokumentu o razvoju turizma „*Estratégia para o turismo da região autónoma da Madeira 2022-2027*“. Održivi razvoj i održiva politika turizma istaknuti su kao imperativ za daljnji prosperitet destinacije. Iz perspektive budućeg razvoja, vjerujem da Madeira može postati vodeći primjer održivog turizma u Europi. Njihova predanost očuvanju prirodnih resursa, te promicanju ekološki prihvatljivih praksi i obnovljivih izvora energije, pokazuje da je moguće balansirati rast turizma s očuvanjem okoliša.

Bibliografija

Tiskana bibliografija:

Daniel Ž.: Portugal – turistički vodič, Profil International, Zagreb, 2008.

Curić, Z., Glamuzina, N., Opačić, V. T.: Geografija turizma – regionalni pregled, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013.

Nikica T.: Portugal, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

Grofelnik, Hrvoje: „Je li održivi razvoj turizma ostvariv?“ *GEOGRAFSKI HORIZONT* - BROJ 1/2019, (2020.): 21-34 <https://hrcak.srce.hr/file/343017> (pristupljeno 01.08.2024.)

Mrežni izvori:

Secretaria Regional da Economia, Turismo e Cultura: Estratégia para o turismo da região autónoma da Madeira 2022-2027. (pristupljeno 09.07.2024.)

Opportunities for Slow Tourism in Madeira, University of Madeira, 2019. (pristupljeno 09.07.2024.)

Madeira's tourism sustainability management policy, António Eduardo de Freitas Jesus, 2022. (pristupljeno 09.07.2024.)

Visit Madeira - <https://visitmadeira.com/>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Porto Santo - História, <https://cm-portosanto.pt/porto-santo-historia/>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Porto Santo – Getting to Porto Santo, <https://www.porto-santo.com/en/gettinghere.html> (pristupljeno 09.07.2024.)

s.v. “Madeira” - <https://enciklopedija.hr/clanak/37917>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Članak o povijesti Madeire - [Povijest.hr](https://povijest.hr), (pristupljeno 09.07.2024.)

Madeira Best - <https://madeira.best/guide/facts-about/madeira-island-history>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Macaronesia - <https://www.macaronesian.org/en/show/isla-de-porto-santo-madeira>, (pristupljeno 09.07.2024.)

The Perfect Tourist - <https://www.madeira.theperfecttourist.com/?p=3507>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Smithsonian Institution - <https://volcano.si.edu/volcano.cfm?vn=382120>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Met Office - <https://www.metoffice.gov.uk/weather/travel/holiday-weather/europe/madeira/madeira-weather>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Secretaria Regional de Agricultura, Pescas e Ambiente - <https://ifcn.madeira.gov.pt/>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Britannica - <https://www.britannica.com/place/Madeira-Islands>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Admin Stat Portugal - <https://ugeo.urbistat.com/AdminStat/en/pt/demografia/dati-sintesi/porto-santo/22910430/4>, (pristupljeno 09.07.2024.)

196 flavors „ Bolo do Caco“ - <https://www.196flavors.com/portugal-bolo-do-caco/>, (pristupljeno 09.07.2024.)

Popis ilustracija

Grafikoni

- Grafikon 1. Struktura stanovništva Porto Santa
- Grafikon 2. Struktura stanovništva Madeire
- Grafikon 3 Demografski balans Madeire

Slike

- Slika 1. Karta Makaronezije (I)
- Slika 2. Arhipelag Madeira
- Slika 3. Porto Santo
- Slika 4. Madeira
- Slika 5. Ponta de São Lourenço
- Slika 6. Otočje Desertas
- Slika 7. Rezervat Garajau
- Slika 8. Prirodni rezervat Sítio da Rocha do Navio
- Slika 9. Šuma Lautissilva
- Slika 10. Selvagem Grande, Otočje Selvagens
- Slika 11. Otočje Selvagens
- Slika 12. Karta Makaronezije (II)
- Slika 13. Belmond Reid's Palace
- Slika 14. Quinta do Furão
- Slika 15. Quinta da Casa Branca
- Slika 16. Planinska kolika Pico Ruivo
- Slika 17. PR13 – Vereda do Fanal
- Slika 18. PR1 – Vereda do Areeiro
- Slika 19. Tradicionalno jelo Espetada
- Slika 20. Bolo do caco
- Slika 21. Madeiranska queijada
- Slika 22. Vina Madeire
- Slika 23. Poncha (tradicionalni koktel)
- Slika 24. Madeiranski tradicionalni vez
- Slika 25. Botas de vilão

Slika 26. Barrete de orelhas

Slika 27. Tobogan Monte